

ALBERTiNe

AUGUST 2006 PROSTITUSJON, MIGRASJON OG TRAFFICKING

PION

Grønland 14
Postboks 6851, St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Tlf: 21 98 52 71 • pion@pion-norge.no
www.pion-norge.no

Bankkonto nr: 7035 05 37323
Org. nr. 971 274 638

Ansvarlig utgiver:
Prostituertes interesseorganisasjon
i Norge **PION**

Redaktør:
ASTRID RENLAND

Medarbeider i dette nummeret:
INGER DØSKELAND

Formgiver:
FORTRESS Reklamebyrå AS

Cover og illustrasjoner:
FORTRESS Reklamebyrå AS
v. Ole Marius Pettersen

Trykk:
A/S O. FREDR. ARNESEN
Bok og Akcidenstrykkeri
www.ofarnesen.no/

ALBERTINE TAKKER:
Justis- og Politidepartementet for støtte
til utgivelse av dette nummeret.

ALBERTINE
deltar på en alternativ måte i debatten om
prostitusjon og kjønnsmarked,
ved at aktørene først og fremst kommer til
orde.

Vi bidrar ved å beskrive en virkelighet alle
som har synspunkter på kjønnsmarkedet bør
kjenne til, med artikler, innlegg, debatter og
intervjuer.

HVEM VAR ALBERTINE?
Albertine er hovedpersonen i Christian
Kroghs roman fra 1886. Hun var en ung
Kristiania-jente som ble prostituert etter å ha
blitt forført av en politimann.

Boka var et angrep på den offentlige
prostitusjon, og ble med sine åpen-hjertige
skildringer stemplet som usedelig og
øyeblikkelig beslaglagt. Striden om boka
vakte voldsomt oppstyr, og i striden som
fulgte, ble Krogh idømt bot — og beslag-
leggelsen ble opprettholdt.

I høyesterett holdt forfatteren selv forsvarstal-
en, og den var et forsvar til retten for
ytringsfrihet — noe som resulterte i
ny rettsak.

PROSTITUERTES INTERESSEORGANISASJON I NORGE
Stiftet i 1990.

PION

ARBEIDER FOR Å IVARETA PROSTITUERTES
INTERESSER OG RETTIGHETER.

ER ET KONTAKTSENTER FOR KVINNER OG
MENN I PROSTITUSJON.

DRIVER FOREBYGGENDE HELSE- OG
OPPLYSNINGSARBEID, SPESIELT OM HIV/AIDS.

ARBEIDER FOR AT ALL VOLD MOT OG
UNDERTRYKKELSE AV PROSTITUERTE BLIR
ANMELDT OG FULGT OPP.

ER IMOT OPPRETTELSE AV OFFENTLIGE
BORDELLER.

DELTAR AKTIVT I DISKUSJONER OM
PROSTITUSJON, NASJONALT
OG INTERNASJONALT.

ER ET KONTAKTSENTER FOR DE SOM ØNSKER
SERIØS INFORMASJON OM PROSTITUSJON.

LEDER

Prostitusjon er et felt som historisk sett både har vært preget
av en høy grad av mobilitet og representert en form for
femininmigrasjon. Kvinner som jobber i prostitusjon har
forflyttet seg innenlands eller utenlands etter sesongbetont
industri, militæreoperasjoner eller for å søke bedre inntekts-
og arbeidsvilkår for en periode. Den europeiske migrasjon på
slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet besto i likhet
med dagens migranter fra fattigere land og områder utenfor
Vesten, av kvinner som migrerte for å jobbe i prostitusjon og
kvinner som endte opp i prostitusjon på grunn av manglende
muligheter å livnære seg på annet vis. Datidens feminin-
migrasjon vakte panikkartede reaksjoner i offentligheten, og
ideen om hvit slavehandel førte til etablering av internasjonale
NGOer og konvensjoner, og trusselbilder som ble brukt i mot
kvinner som ønsket å migrere.

I 2000 kom FN konvensjonen mot transnasjonal organisert
kriminalitet der en av tilleggprotokollene omhandler
trafficking, et fenomen som hevdes å være i nesten samme
størrelsesorden som handel med narkotika og illegal våpen.
Norge har undertegnet konvensjonen og protokollen, som
trådte i kraft henholdsvis i september og desember 2003,
etablert handlingsplaner, opprettet tiltak, innført nye
straffelover og bevilget 100 millioner kroner for å bekjempe
menneskehandel og ivareta ofrene. Selv om menneske-
handel-protokollen adresserer prostitusjonsfeltet som ett av
mange industriområder menneskehandel kan forekomme på,
har norske myndigheter i likhet med andre vestlig land først
og fremst rettet fokuset mot transnasjonal- og migrasjons-
relatert prostitusjon. I dag brukes begrepet trafficking
synonymt med utenlandske kvinner som jobber i
prostitusjon i Norge.

Internasjonal så vel som nasjonal forskning og erfaringer fra
tiltak som jobber i prostitusjonsfeltet viser at det er grunn til å
være kritisk til både bruken av begrepet og forståelsen av
trafficking fordi man, til tross for definisjonen i protokollen,
tillegger fenomenet svært ulik betydning. Et tema er forholdet
mellom den politiske definisjonen av utnyttelse og kvinnes

egne erfaringer. I artikkelen ”Endrede betingelser på et
endret marked” viser forsker May-Len Skilbrei kompleksiteten
i transnasjonal- og migrasjonsrelatert prostitusjon, og
Skilbrei stiller seg kritisk at dagens prostitusjonspolitik
reduserer konsekvensene av migrasjon og prostitusjon til et
spørsmål om menneskehandel. Et annet spørsmål er hva som
skjer i forholdet mellom internasjonale lover og nasjonal
tilrettelegging av disse lovene i forhold til prioriteringer, hvilke
grupper som gis betydning og hvilke interesser som fremmes.
Bodil Leira Stene problematiserer med utgangspunkt i sin
studie av tilrettelegging av beskyttelsestiltak i Albania,
hvordan ulike gruppers interesser og arbeid påvirker offer-
forståelsen og hvilke konsekvenser det har for kvinnene som
møter tiltakene. Mens stipendiat Helen O. Gundhus viser i
artikkelen ”Nye politimetoder og yrkeskultur” hvordan krigen
mot organisert kriminalitet har konstituert prostitusjons-
markedet som et nytt og betydningsfullt felt for ”ordentlig”
politiarbeid, og konsekvensene av dette.

Som et ledd i regjeringens anti-trafficking tiltak har Reform
etablert et webforum, og Elin Kippe formidler hvorfor det er
viktig å komme i dialog med menn, som utgjør den dominer-
ende andelen kunder i prostitusjon. Unni Kiil formidler
erfaringer fra Rosa, et tiltak som skal koordinere og trygge
bistand for kvinner som er offer for trafficking.

Konsekvensene av anti-trafficking politikk og tiltak var også
et tema for den europeiske sexarbeider konferansen i
Brussel, og i rapporten så vel som rettighetserklæringen
vektlegges behovet for rettigheter og sosial inkludering av
sexarbeidere som et middel for å forebygge og bekjempe
utnyttelse. I tillegg reiser Inger Døskeland en debatt om
lovgivning og prostitusjon, mens billedkunstneren Jan
Steinum reflekterer over temaet prostitusjon.

Albertine håper at temaet i dette nummeret åpner for videre
debatt og ønsker alle velkommen til å ta opp tråden i neste
nummer, eller på vår kommende debattforum på
www.pion-norge.no

**OLD
HOLD
INN**

4
8
14
19
20
22
28
30
34
40

ENDREDE BETINGELSER på et endret marked

ULIK OFFERFORSTÅELSE hos hjelpearbeidere, hvilke konsekvenser har det?

NYE POLITIMETODER og yrkeskultur – å leve sine idealer

SKAL MAN KOSEPRATE med kundene i prostitusjonen?

ROSA GIR TILBUD til kvinner utsatt for menneskehandel

SEXARBEIDERES RETTIGHETER = menneskerettigheter

DEBATT - om trafficking, slaveri, hallikvirksomhet og kriminalisering

ERKLÆRINGEN OM RETTIGHETER FOR SEXARBEIDERE I EUROPA

HOR PÅ JORD

BUY, BUY LOVE

ENDREDE BETINGELSER PÅ ET

ENDRET MARKED

AV MAY-LEN SKILBREI, FAFO.

Oppmerksomheten som har blitt rettet mot gateprostitusjonen i Oslo de siste månedene mangler sidestykke. Fokuset er på at det er flere kvinner i gateprostitusjon enn på lenge, at de fleste av kvinnene er fra Nigeria og at noen av dem oppfører seg på måter som er plagsomme for andre.

Det er lett å la seg rive med av dette, både for politikere og media, men det er viktig at vi passer på å minne om at prostitusjonen i Oslo inneholder mer enn dette og at den variasjonen vi finner mellom kvinner i prostitusjonen betyr at ulike kvinner opplever ulike konsekvenser av den oppmerksomheten prostitusjonen får og de tiltakene som eventuelt settes i gang for å håndtere den. For øyeblikket diskuteres radikale tiltak mot prostitusjon generelt med utgangspunkt i det man mener er løsningen på situasjonen

rundt kvinnene fra Nigeria, men det kan være et hav av forskjeller i hva slags kontroll- og hjelpetiltak som burde settes inn i forhold til kvinner fra ulike grupper; kvinner fra de nye medlemsstatene vil ha en helt annen situasjon enn kvinner fra Nigeria på viktige områder.

Fordi prostitusjonsmarkedene endrer seg raskere enn tidligere og i retninger vi ikke hadde forutsett, er det vanskelig å utvikle kunnskap som er relevant over tid.

Artwork

¹ NORLI 2006

² BRUNOVSKIS OG TYLDUM 2004, KRISTVIK 2005 OG NORLI 2006

³ SKILBREI OG POLYAKOVA 2006

I 2005 registrerte Pro Sentret 371 kvinner fra Øst-Europa i Oslo¹. For et par år siden var det denne gruppen som vakte størst bekymring. Man spurte seg hva slags vilkår kvinnene arbeidet under og hva slags tiltak som kunne hjelpe i deres situasjon. Grunnen til at vi trengte kunnskap om disse kvinnene, var at de kom til landet og jobbet her på andre måter enn andre utenlandske kvinner som allerede var etablert i prostitusjonen her. Thailandske kvinner var før de østeuropeiske kvinnene kom den viktigste gruppen utenlandske kvinner i prostitusjonen, og disse kvinnene kommer hit av andre grunner enn for å begynne med prostitusjon, og går først inn i prostitusjon etter å ha bodd flere år her². Østeuropeiske kvinner kommer i mye større grad for å selge sex, enten alene eller gjennom noen som gjør seg skyldig i menneskehandel eller hallikvirksomhet.

Jeg vil fortelle om noen av funnene fra en undersøkelse jeg har utført sammen med Irina Polyakova blant kvinner fra Øst-Europa som jobber innendørs og på gata i Oslo³. Prosjektet ble finansiert av Justis- og politidepartementet og utført ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo. Vi gjennomførte 15 intervjuer med kvinner inne og på gata, og vi observerte og hadde samtaler med kvinner i gateprostitusjon. Utgangspunktet for prosjektet var å skape en bedre forståelse for kompleksiteten i kvinnes liv og hva som ligger bak at de har reist til Norge og begynt i prostitusjonen. Et viktig tema var selvfølgelig foranledningen til at de reiste fra hjemlandet sitt, enten det var for å selge sex eller fordi de trodde de skulle få ordinært arbeid i et vesteuropeisk land. Kvinnene forteller om en sterk lengsel etter å reise ut som handler om flere ting. Forut for prostitusjondebuten har ikke kvinnene nødvendigvis vært i økonomisk nød eller opplevd en akutt krise, det er også snakk om at det har blitt et alternativ fordi de ønsker å aktivt oppsøke et bedre liv, og særlig i vesten.

Noe av dette handler om muligheter til det forbruket de ønsker og om mulighet til selvstendighet fra foreldrene. Men økonomi er viktig og en viktig grunn til at kvinnene ønsker å reise ut og har få rettetmuligheter når de først har reist ut, er at de har forpliktelser og forventninger hjemme. Flere sender penger hjem til familiemedlemmer som er avhengige av dem fordi de befinner seg i en vanskelig situasjon. Noen opplever at familien hjemme blir mer og mer krevende, og at dette kan være problematisk.

En annen viktig bakgrunn for valget om å reise ut var at de fikk fordelaktig informasjon om det eller konkrete tilbud om det. Flere av kvinnene er rekruttert fra prostitusjonsarenaer i hjemlandet. På for eksempel bordeller i hjemlandet får de informasjon om prostitusjonsmarkedet og prisene i landene utenlandske kunder kommer fra, og de forteller at kvinner blir aktivt rekruttert av halliker som opererer både i hjemlandet og i utlandet og av utenlandske kunder. Kvinnene har ofte fått

informasjon av venninner som allerede har solgt sex i utlandet. At informasjonen kommer på denne måten senker terskelen i forhold til å gå inn i prostitusjon selv eller å plassere seg selv i risiko for menneskehandel. Noen av kvinnene har aktivt oppsøkt muligheter til å reise ut ved hjelp av byråer, organisasjoner og personer som annonserer etter kvinner i media i hjemlandet. Noen har blitt lurt av annonser som lovet ordinært arbeid i vesten, andre har vært klar over at det har vært snakk om prostitusjon.

For mange av de østeuropeiske kvinnene har situasjonen endret seg de siste årene og på en slik måte at forskjellen mellom dem og andre grupper av utenlandske kvinner øker. 1. mai 2004 ble EU utvidet til å inkludere Kypros, Tsjekkia, Estland, Ungarn, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Slovakia og Slovenia. Vi har i skrivende stundprostituerte i Norge fra nesten alle de nye medlemsstatene. Schengen-avtalen gir bevegelsesfrihet innad i området, og regulerer kontrollen ved yttergrensen. Med EU-utvidelsen østover i 2004 og Schengen-utvidelsen innen mars 2007 vil EUs yttergrense ha forandret seg dramatisk. Vi vet ikke ennå hvilke konsekvenser disse endringene vil ha, verken for varigheten av tilstedeværelsen av kvinner fra de nye medlemsstatene eller for kvinnes liv. Kvinnene forholdt seg til denne endringen og håpet at dette ville bety endringer i deres muligheter til å gå over i det legitime arbeidsmarkedet i Norge. Det begynner å bli en del år siden deler av det østeuropeiske markedet etablerte seg, og det betyr at noen av kvinnene har jobbet her i mange år og ønsker å gjøre noe annet.

Med økt kunnskap om migrasjon og rettigheter og muligheter i Norge, er det antakeligvis lettere for østeuropeiske kvinner å jobbe alene enn tidligere og da også være fri til å ta beslutningen om å slutte.

Kvinnene mener at de begynner å merke fordelene det gir å være fra et EU-land, og de forteller at det betyr at de kan organisere sin prostitusjon på andre, og mindre utnyttende måter. Vera sier:

Vi fra Baltikum er uavhengige av halliker.

Vi har normale pass nå som vi er et

EU-land. Baltiske jenter som jobber i

leilighet jobber mest alene. Albanske

kvinner jobber på gata. Mange begynner

å dra til UK og Island. Med pass kan de

bevege seg lettere.

I Pro-Sentrets årsrapport fra 2005 bekrefter det at det kan oppstå et viktig skille mellom østeuropeiske kvinnene i hvorvidt de er EU-medlemmer eller ikke. Vi blir fortalt at kvinner fra andre land er villige til å betale mye for pass fra de nye medlemsstatene. Lina forteller:

Det er stygt å si det om sitt eget fedreland, men russiske pass egner seg bare til å tørke seg i rumpa med.

Alle kvinnene vi intervjuet i denne undersøkelsen kom til Norge for å selge sex. Noen av kvinnene har fått mer blandede motiver etter hvert; ettersom de har fått kjæresten og venner her og ettersom de har begynt å lete etter ordinært lønnsarbeid her. Selv om mulighetene har blitt bedre for å begynne med noe annet for kvinner fra de nye medlemsstatene, har det de har vært gjennom gitt noen nye begrensninger, som kvinner i prostitusjonen deler uansett nasjonalitet. Karina forteller: Jeg vil helst jobbe med noe annet i Norge. Men det er mange kunder rundt omkring som kjenner meg igjen, så det kan være vanskelig å etablere et liv her.

Det er heller ikke sikkert at de får jobb i Norge selv om det formelt ligger til rette for det. Vera er frustrert over å ikke kunne gjøre noe annet: Jeg har forsøkt å registrere meg for å få vanlig jobb. Vi fra Russland og Baltikum har utdanning og arbeidsevne. Vi er ikke alle dårlige og slemme – man blir blandet med annet skitt. Men vi er hardtarbeidende, det er ikke mange nordmenn som vil vaske eller være au-pair. Dere ser jo ned på oss, men samtidig vil dere ikke gjøre skittarbeid. Hvem skal gjøre skittarbeidet? Dere vil ha rene gater, men vil ikke rydde dem selv. Det er synd det er så vanskelig å få jobb, det er ydmykende å hamre på dører på offentlige kontorer. De oppfører seg som de gjør deg en tjeneste når de tar imot søknaden din. Hvor kommer den overlegenheten fra?

Noen har planer om et annet liv de gjerne vil realisere, og noen var svært nær ved å klare det også. Flere har utdanning fra hjemlandet, men det virket ikke som de planla å begynne å bruke den utdanningen igjen. Lønnsvilkårene er fortsatt for dårlige hjemme. Flere av kvinnene lengtet etter hjemlandene sine og skulle ønske situasjonen var slik at de kunne bo der, men flere innså at livet hjemme aldri ville bli bra. Vera er glad i hjemlandet sitt og har stor respekt for sine landsmenn, kanskje mer enn hun har for nordmenn, men å reise hjem igjen er ikke noe alternativ:

I want to give my kids a chance to live. I would live in Estonia if the conditions were better, and it will improve, it's only a matter of time. But my life is too short; I want to live now.

Med pengene de tjener i for eksempel Norge kan eget og andres liv forbedres hjemme. Noen, slik som Vera, tror ikke det blir bedre på lenge hjemme, og derfor forbereder hun seg

på å bli i vesten. Det er ikke alle som har lyst til å etablere seg i Norge. Flere ønsker seg tilbake til hjemlandet, mens andre vil bo i et annet land. Noen har nesten ikke familie igjen i hjemlandet, de har alle emigrert på ulike måter.

Prostitusjonsmarkedet endrer seg hyppigere nå enn før. Da vi startet undersøkelsen vår i begynnelsen av 2005 hadde vi allerede sett en del kvinner fra Nigeria i gateprostitusjonen i de store byene, men innen slutten av 2005 dominerte de gatene fullstendig. Ikke bare utgjør kvinner fra Nigeria en stor del av kvinnene på gata. Østeuropeiske kvinner er ikke særlig synlige og de vekker ikke samme bekymring som de gjorde tidligere. Vi finner fortsatt østeuropeiske kvinner i prostitusjon i Norge, særlig i Oslo, men mange av dem jobber innendørs og mange av dem vektlegger usynlighet og diskresjon. Nå om de er mer etablert, kan de unne seg å jobbe mer i det skjulte. Antakeligvis er det også flere enn tidligere av dem som jobber selvstendig. Etter hvert som kvinner fra ulike nasjonaliteter får fotfeste i Norge kan kompetansen de opparbeider seg benyttes til å hjelpe andre kvinner til å begynne for seg selv.

Betr det at de jobber mer selvstendig og at de opererer utenfor offentlighetens lys at det ikke lenger er grunn til å bekymre seg for kvinnene fra Øst-Europa? Nei, absolutt ikke. Vi ser fortsatt endringer i sammensetningen av kvinnene og endringer som er for påtakelige til å være tilfeldige. Men østeuropeiske kvinner er kanskje ikke like utsatt for menneskehandel lenger. De kan komme til Norge på andre måter, uten assistanse, enten de kommer for prostitusjon eller for kjærlighet eller lønnsarbeid. Det betyr ikke at de ikke er sårbare, og det er viktig at vi ikke ser oss blinde på menneskehandel som det eneste som er risikabelt for kvinner som migrerer fra øst eller for kvinner i prostitusjonen.

LITTERATUR

Brunovskis, Anette og Guri Tyldum (2004): Crossing Borders: An Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings, Fafo-report 426.

Kristvik, Ellen (2005): Sterke hovud og sterke hjarte. Thailandske kvinner på den norske sexmarknaden, Oslo: Seksjon for medisinsk antropologi Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin.

Norli, Bjørg (2006): Utenlandsk prostitusjon i Oslo. Pro Sentrets kunnskap og erfaringer, Oslo: Oslo kommune.

Skilbrei, May-Len og Irina Polyakova (2006): "My life is too short; I want to live now". Kvinner fra Øst-Europa forteller om veien til og livet i prostitusjon i Norge, rapport Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo.

Norli 2006
Brunovskis og Tyldum 2004, Kristvik 2005 og Norli 2006
Skilbrei og Polyakova 2006

ULIK

OFFERFORSTÅELSE

– hvilke konsekvenser har det?

Albania er et av flere land som har fungert som avsenderland for menneskehandel til prostitusjonsformål i Europa, og Norge har vært et av mottakerlandene. Men hva skjer i håndteringen av ofre på albansk side?

I denne artikkelen ønsker jeg å belyse hvordan ulike parter offerforståelser virker inn på hjelpen som ofre for menneskehandel får. Hvilke konsekvenser kan det ha for disse kvinnene å ses som et offer og hvordan er det å måtte leve som et offer? Det er ulike instanser som treffer på kvinner som er ofre for menneskehandel, noen av dem blir tatt for seg her¹.

Global Gag Rule kalles det at USA ikke tillater noe av deres penger brukt av noen klinikker eller organisasjoner for kvinnehelse, med mindre disse forplikter seg til å ikke gi råd, hjelp eller den minste informasjon i forbindelse med abort.

GRENSEKONTROLLEN OG DERES OFFERFORSTÅELSE

Politiet i Albania har en stor rolle i forhold til menneskehandel. De er de første som kommer i kontakt med ofre for menneskehandel som kommer tilbake frivillig eller fordi de er utvist. Det er nå opprettet samarbeid mellom politiet og hjelpeorganisasjoner, men det viser seg at det ikke har vært et helt enkelt eller konfliktfritt samarbeid. Fordi politiet er de første som kommer i kontakt med kvinnene vil de dermed legge grunnlaget for om kvinnene tør å gå videre for å få hjelp.

HVORDAN BEMERKER ANDRE ORGANISASJONER SEG POLITIETS ARBEID?

OSCE (organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa) påpeker viktigheten av at de ulike instansene samarbeider for å få til et best mulig program for kvinnene. Mangel på samarbeid kan dermed vanskeliggjøre samarbeidet mellom shelterne og andre instanser, dette mener de vises ved at linken mellom shelterne og politiet mangler, og at det mangler en kontinuitet i dette arbeidet. Tidligere var det ikke vanlig at det var et godt samarbeid mellom shelterne og politiet. IOM (internasjonal organisasjon for migrasjon) forklarer årsaken med at politiet har vært, og fremdeles er delvis korrupt. Grensepolitiet har hatt en historie med å være delaktige i menneskehandel. Til tross for at samarbeidet mellom politiet og andre organisasjoner har vært konfliktfylt er det tegn på en bedring. En av mine informanter ved et shelter oppfatter samarbeidet som bra, og eksemplifiserer med at de ansatte og kvinnene ofte har kontakt med politiet i ulike faser av et opphold.

Informanten min i USAID forteller om politiet i Albania sin anti-trafficking enhet som de har i hver by. Dette er ganske nytt, og hun påpeker at det enda gjenstår en del før de er helt i mål i forhold til hva de ønsker politiet bør bidra med. Et problem er at det på den ene siden mangler forståelse av de rettslige instanser til den gjensidige avhengigheten mellom bekjempelse av vold mot kvinner, inkludert vold mot sexarbeidere, og bekjempelsen av handel med kvinner for seksuell utnyttelse. Dermed er handel med kvinner ikke stoppet på et indre nivå før kvinnene sendes ut av landet². På den andre siden er det eksempler i regionen hvor politiet bruker det å bekjempe menneskehandel som unnskyldning til å foreta massive bar raid uten å samle inn de nødvendige bevis for å forfølge bakmenn.

Det vanlige resultatet av slike raid er trakassering av kvinner som jobber eller de er tvunget til å jobbe i sex industrien og deportasjon av disse, mens bar- eiere, halliker og bakmenn går fri.

Likeledes blir det fremholdt at politiet konsentrerer seg om høyt profilerte saker og fokuserer på å bekjempe organisert kriminalitet som for eksempel internasjonale kriminelle grupper, derimot er det lite fokus på rollen til mellommenn og lokale organisatorer. Dette har betydning for prosessen for sosial integrasjon av ofre etter retur og deres vilje til å vitne. Kvinner som returneres er ofte mindre redd kriminelle fra utlandet enn de lokale menneskene som bidro til at de ble utsatt for menneskehandel. Dette fordi de kjenner dem og deres historie, har tilgang til dem og deres familier, og kan utpresse dem og er tydeligvis ikke redde for å bli arrestert³. Denne offerforståelsen til politiet i Albania kan ha konsekvenser for ofrene i forhold til hvilke vilkår dette gir for jentene. Politiske bestemmelser i forhold til å se prostitusjon som straffbart legger foreksempel føringer på håndtering av de som utsettes for tvang.

SHELTERNE OG DERES SYN PÅ OFRE Reintegrerings-tanken er sentral hos shelterne i Albania, kvinnene skal få en sjanse til å komme tilbake til samfunnet etter å ha bearbeidet opplevelsene de har blitt utsatt for. Målet er at kvinnene skal greie seg på egenhånd uten nødvendigvis å få hjelp av familien fordi det for mange ikke er et alternativ. Det er ikke like enkelt for en kvinne å greie seg på egenhånd i Albania uten familie eller en ektemann. Når mange av kvinnene som utsettes for menneskehandel har lite utdanning vil en vesentlig del av integreringen bestå i at det gis litt utdanning og arbeidstrening.

Noe av det informantene la vekt på når de fortalte meg om hvilke tilbud de har til kvinnene, var i forhold til å lære dem hvordan de skal ta vare på seg selv. Spesielt får kvinnene beskjed om å ikke gi ut informasjon om seg selv som kan gjøre dem sårbare. En informant fortalte at kvinner i en slik situasjon ofte ønsket å fortelle om det de hadde opplevd til andre, men de ansatte råder dem sterkt fra å fortelle noe. De ansatte gjør dette fordi de mener det kan skade kvinnene ved å gjøre dem mer sårbare overfor enkelte personer. Jeg forstår poenget deres, men spør meg om ikke dette samtidig kan føre til en unødvendig kontroll av kvinnene.

Informanten min ved IOM fortalte om kontrakten som kvinnene må inngå med shelteret ved ankomst. Jeg spør mer om hva denne kontrakten innebærer, og blir fortalt at det egentlig mer går ut på å formidle rettigheter og regler for kvinnene. Når en kvinne ankommer shelteret vil hun få vite om sine rettigheter der. Samtidig vil hun få vite hva hun kan gjøre og ikke gjøre, igjen kommer informanten inn på hva kvinnen ikke bør fortelle til andre om seg selv og sin situasjon. Siden går de sammen igjennom hva de begge ønsker skal komme ut av oppholdet og hvor lang tid de tror oppholdet vil vare. De ansatte ved shelterne organiserer gruppeaktiviteter som de gjør sammen med kvinnene, og de har samtaleterapi med dem både individuelt og i gruppe.

Når det gjelder statens interesse av å drive med hjelpetiltak får jeg vite at det nok er slik at Albania blir presset av andre land til å sette i gang tiltak overfor menneskehandel, og for Albanias del er det mest drømmen om å bli medlem av Europa og EU som gjør at de har kommet så langt som de har per i dag. Det er spesielt USA som presser på, men også andre stater er pådrivere. Flere mener presset fra andre land har bidratt slik at staten behandler spørsmål om menneskehandel mer seriøst nå. Vi kan ut i fra dette se at menneskehandel tidligere ikke har vært ansett som en verdig sak for den albanske staten. Det er press utenfra som har endret på dette. Men fremdeles er kvinnespørsmål og prostitusjonsspørsmål sett som uviktige og har lav status.

Det er interessant å se hvordan sosialarbeiderne på shelterne definerer kvinnene, og hva de mener skal til for å kurere dem. Kvinnene som kommer til shelterne ses som annerledes og programmet til shelterne skal gi dem det som skal til for å kureres. Kvinnene må lære å fungere på en sosialt akseptabel måte. Det kan se ut til at det finnes en "riktig" måte å fortelle historiene på. I Norge forteller organisasjonene om tvang, og de fremlegger at deres måte å håndtere problemet på "tilfeldigvis" er den eneste rette. Dette kan være for å få penger til sin organisasjon og sitt arbeid. NGOene i Albania gjør det samme, det finnes bare en akseptabel måte å snakke om menneskehandel på, og kvinnene som kommer hjem kan bare fremstille det på en måte for å få hjelp.

PROBLEMER I FORHOLD TIL GJENOPPRETTING AV FAMILIEBÅND En stor del av arbeidet til sosialarbeiderne ved shelterne er å forsøke å ta opp kontakten med familiene. Det kan være vanskelig for en kvinne selv å ta opp kontakten med familiene, og ofte tar de ikke kontakt på grunn av frykt. I de tilfellene hvor kvinnen likevel velger å ta kontakt, forteller hun at hun har vært ute i Europa og arbeidet men har fått noen problemer i den forbindelse. En av grunnene til at kvinnene selv stort sett ikke våger å ta kontakt med familiene sine er fordi de vet det er vanskelig for samfunnet å akseptere alt som har med prostitusjon å gjøre. Det er for stor skam knyttet til prostitusjon å gjøre, selv i de situasjonene hvor det er snakk om tvang og vold.

Informanten forklarer hvor sterke familiebandene er i Albania, og familiene ønsker egentlig å komme i kontakt med dotrene. Det som ofte gjør det vanskelig er all sladder og holdningene til naboene. Dette er spesielt vanskelig i utkantstrøkene hvor alle kjenner alle, i byene er det annerledes og mange familier og kvinner velger derfor også å flytte til byene etter å ha vært i et shelter.

Den første kontakten med familien gjøres av sosialarbeiderne, og i det første møtet mellom kvinnene og familiene ønsker mange kvinner at sosialarbeideren skal

være med. Sosialarbeiderne forsøker å forklare familiene at kvinnene ikke har valgt dette selv, og hvor ødeleggende det har vært for dem. Fuchs Ebaugh⁴ forteller at et av de største problemene til eksprostituerte er situasjoner i rollebyttet, sånn som sosiale relasjoner i egne nettverk og kontakten med tidligere gruppemedlemmer. Dette må gjøre mange av kvinnene ensomme og antakelig sårbare for å ende i samme situasjon igjen, spesielt om det blir oppfattet som eneste mulighet.

PROBLEMET MED OFFERFORSTÅELSEN

Majlinda Bregu, en av informantene fortalte hvordan kvinnene som blir utsatt for menneskehandel blir tatt hånd om på albansk side gjennom reintegreringsprogrammer, og hun er bekymret for at det finnes et "viktimsiseringsparadigme". Med dette mener hun at alle er opptatt av å se kvinnen som et offer på en spesiell måte, og at det betyr at det er mye ved situasjonen de ikke ser. Likeledes mener hun at hele samfunnet er opptatt av å viktimsere kvinnene noe hun mener ikke bør være det vesenligste. Vi vet jo det har skjedd overgrep, det skjer nå og det vil skje i fremtiden også sier hun. For å kunne bistå kvinnene mener Bregu det må andre grep til. Hun sier at for å få til en god reintegrering så bør man ta fokuset fra å se jentene som ofre og heller til å se på strukturelle endringer.

En grunn til at offerforståelsen kommer i sentrum kan være at albanske tiltak mot menneskehandel i for stor grad finansieres utenfra, og at organisasjonene som jobber med kvinnene velger fokus av pragmatiske grunner. Det betyr at det kanskje blir mindre rom til å skape tiltak definert ut fra kvinnes behov. Bregu peker på at sosialarbeidere som arbeider direkte med kvinnene, og har mest kjennskap til deres behov, ikke står fritt til å møte kvinnene hvordan de vil. USA, som er en av de største donorene i Albania, setter for eksempel kriterier for hvem de vil gi støtte til, organisasjoner må for eksempel ha samme perspektiv som dem i forhold til prostitusjon. Dette vil i praksis si at organisasjonen må være uttalte motstandere av prostitusjon i seg selv.

Sånn jeg ser dette vil dette ha innvirkning på ideologien til de ansatte på shelterne og i forhold til hvordan de vil se kvinnene som kommer dit. Betimelige spørsmål er om det å fokusere på kvinnes status som ofre for kriminelle handlinger tar bort fokuset fra årsakene til menneskehandel på samfunnsnivå, og om det å definere dem på en slik måte som det gjøres på sheltere også leder til en isolering av kvinnene som kan ha negative konsekvenser for deres muligheter til å komme seg videre. Kanskje viktimsisering kan være en måte for samfunnet å slippe å ta selvkritikk på, og kanskje det er slik at de har et uavklart forhold til spørsmål om prostitusjon, seksualitet og moral, selv om kvinnene er definerte som ofre? Bregu finner det problematisk at de unge kvinnene på sheltere forventes å leve helt andre liv enn de

gjorde før de ble utsatt for menneskehandel. Et annet problem for håndteringen av menneskehandel i Albania er mangelen på forskningsbasert kunnskap. Bregu mener at forskning hindres av måten feltet er politisk på. Vi snakker om dette når jeg nevner at jeg har problemer i forhold til å komme i kontakt med et av shelterne. Hun forteller at jeg ikke er den eneste som har hatt problemer med å få besøke dem. Et argument for å holde forskere og andre unna er at de vil beskytte jentene, men hun mistenker dem også for å ikke ville dele informasjon med andre, og hun vet at donorer får komme dit. Selv hun som forsker og kjenner de som arbeider på det shelteret, har vansker med å få innpass. Denne måten å beskytte jentene synes hun er feil, og at det ikke hjelper jentene. Det er også dette hun refererer til når hun sier at de hindrer andre i å drive forskning. Det er også få, om noen, som går til universitetene for å få fagkunnskap. Man går heller til NGOene og spør der, fordi folk synes det er greiere. Hvis noen ønsker noe fra Universitetet så spør de dem som individer og ikke som profesjonelle.

Det er viktig å ta med i betraktning at kampen om ressurser er hard i Albania. Organisasjonene er helt avhengige av donorer, og vi står i fare for at donorene blir sittende med makt og kunnskap som andre ikke har mulighet til å stille spørsmål ved. Jeg ble som nevnt avvist av et av shelterne jeg ønsket å besøke. Den eneste beskjeden jeg fikk var at ingen slipper inn på sheltere, annet enn representanter for donor-organisasjoner. Fordi min tid i Albania var begrenset, kom jeg aldri til bunns i situasjonen. Det blir derfor viktig å vite mer om ideologi og praksis i forhold til besøk utenfra.

I forhold til albanske menneskehandelstiltak er USA en særlig viktig donor. Måten amerikanske myndigheter legger føringer på hjelpearbeid har blitt kritisert. Det gjelder særlig krav om at ikke en skadereduksjonslinje blir valgt. I forhold til tiltak mot menneskehandel betyr det at tiltak bare får støtte hvis organisasjonen arbeider eksplisitt mot prostitusjon i seg selv og den ikke gjør ting som i realiteten er å understøtte prostitusjon, for eksempel gjennom å dele ut kondomer. Dette ble slått fast i det 22. nasjonale sikkerhetsdirektivet fra 2003. Et annet punkt som kan kritiseres er valg av land som får økonomisk støtte. Land som kanskje har de største problemene med menneskehandel har blitt ignorert, mens andre land med mindre problemer får penger. Det er en fare for at dette er politisk styrt, slik at USA kjøper seg makt til å definere samfunnsproblemer og hvordan de skal løses i land med overgangsøkonomier i Øst- og Sørøst-Europa. Å være økonomisk avhengig kan føre til at andre interesser legger føringer på driften. En sammenblanding av politiske agendaer og praktiske tiltak kan være direkte skadelig for dem som trenger hjelp, og det er viktig at vi derfor problematiserer båndet mellom hjelp og makt på dette feltet.

Politikken til George W. Bush medfører

en langt svakere stilling til kvinner i forhold

til retten til å velge hvor mange barn de

skal ha og når. Nina Dessau⁵ peker på

noen eksempler som viser hvordan denne

politikken er med på å sette sterke

begrensninger for de som blant annet

driver hjelpetiltak for ofre for menneske-

handel, nettopp ved at Bush ikke ønsker

å bidra til å bedre vilkårene for

denne gruppa.

«Global Gag Rule» kalles det at USA ikke tillater noe av deres penger brukt av noen klinikker eller organisasjoner for kvinnehelse, med mindre disse forplikter seg til å ikke gi råd, hjelp eller den minste informasjon i forbindelse med abort.

USAs bidrag til FNs Befolkningsfond ble stoppet i 2002. Ett år etter innføringen av «global gag rule» var en rekke klinikker stengt over hele verden. Mange kvinner sto igjen uten noe helsetilbud i det hele tatt. Klinikker som drev med prevensjon og delte ut kondomer måtte stenge, eller de måtte innstille sin kamp mot utrygge aborter. Også når det gjelder hiv og aids har Bush-administrasjonen latt mye av pengene gå til kampanjer for avholdenhet før ekteskap og mot kondomer, noe som gjør innsatsen i beste fall lite effektiv eller direkte skadelig. Det mest vesentlige i forhold til at levkårene til ofre for menneskehandel er forverret oppstod i forbindelse med at Bush-administrasjonen kom med et nytt krav i 2003: Ikke-amerikanske organisasjoner som arbeider mot Aids skal høytidelig forsikre at de er mot prostitusjon og sexhandel, for å få støtte. Dette vil i praksis si at alt som kan gjøre livet mer levelig for prostituerte betraktes som en oppmuntring til prostitusjon.

HVILKE KONSEKVENSER HAR DETTE FOR KVINNENE?

Det kan være flere problemer med problemstillingene som er tatt opp. Når det gjelder selve opplegget på shelterne kan det for eksempel kritiseres for å være et forsøk på å sosialisere kvinnene inn i et regissert miljø. Gir dette reell kompetanse som kvinnene kan nytte seg av senere? Kvinnene skal få kunnskap om elementære ting som daglige rutiner, ting som er nyttig for senere arbeid selv om ikke all

treeningen er reell. Intensjonene er sikkert gode, men spørsmålet er vel om det ikke er noe problematisk ved å forsøke å forandre kvinner for å forhindre ny utsatthet. Kvinnene som returnerer kan bare få hjelp hvis de identifiserer seg som offer for menneskehandel på grensen. Hvis de derimot forteller at de har vært prostituerte, har de brutt en lov og kan arresteres, selv om de forteller at prostitusjonserfaringene har hatt negative følger for dem. Det er ikke vanskelig å tenke seg at i et samfunn hvor prostitusjon er sterkt tabubelagt og hvor kvinnene blir stigmatisert selv om de har vært utsatt for tvang, vil de færreste innrømme erfaringen. Det personlige stigmaet blir ikke svakere av at et viktig tiltak i bekjempelsen av menneskehandel er å forandre kvinnene. Shelterne skal ha flere funksjoner, kvinner skal få beskyttelse mot bakmenn som vil ha kvinnene ut i prostitusjon igjen, eller beskytte de kvinnene som ønsker å vitne. Kvinnene må plasseres ett bestemt sted for å få beskyttelse, de får bevegelsesfriheten innskrenket dramatisk. Det kan sammenlignes med kvinner her hjemme også som må leve i skjul for voldelige ektemenn. Shelterne bidra til å gi kvinnene tilstrekkelig kunnskap til å komme tilbake til samfunnet som "normale" borgere. Kvinner som utsettes for menneskehandel får uansett en merkelapp hengende ved seg, slik vi ser avvikende personer får et stigma hengende ved seg.

Det var litt uenighet i forhold til om informantene mine mente at kvinnene kan stå frem og fortelle om de har vært på et shelter. Informantene ved OSCE og IOM mente kvinnene etter et opphold ofte ikke ønsker å fortelle hvor de har vært fordi det er så mye stigma omkring dette i samfunnet. Folk vil gjerne trekke paralleller til prostitusjon og dermed har de liten lyst til å informere om det. Men for mange så er nettopp det at det blir skilt klart mellom prostitusjon som frivillighet, og menneskehandel som tvang, noe som hjelper kvinnene med å fjerne skyldfølelse når andre får kjennskap til at de har vært på et shelter som bare tar imot ofre for menneskehandel. Dessuten vil også ansatte på shelterne bidra overfor familiene for å få de til å forstå at kvinnene har vært totalt uten skyld.

Dette kan bidra til at stigmatiseringen av kvinner med prostitusjonserfaring hvorvidt det er under tvang eller ikke, har medført at man bare hører om historier med tvang. Ingen vil fortelle om samtykke, da vil de bli helt utstøtt. Det ligger mye arbeid i å lære opp advokater og dommere når det gjelder det å endre holdninger til denne gruppen.

Advokater og dommerne har sett kvinnene gå i dyre klær, de har snakket på en slik måte som har medført at advokatene og dommerne ikke har hatt lett for å se henne som et offer, og dermed heller ikke en person de trenger å forsvare. Lenge har advokater ment at kvinnen ønsker prostitusjon, og har valgt helt frivillig. Dermed har de har heller ikke sett kvinner som har vært utsatt for menneskehandel har stått under tvang. Men lovendringen på feltet har bidratt mye til å endre slike holdninger. Problematikken er tydelig i forhold til at offerforståelse i seg selv kan føre til at ofrene på mange måter forblir offer, - og at offerbegrepet er et komplekst begrep. En klargjøring av offerbegrepet og dets innhold vil være av vesentlig betydning for arbeidet med disse kvinnene og hvilke konsekvenser arbeidet har for nettopp ofrene for menneskehandel.

LITTERATURLISTE

Hedin, Ulla-Carin og Sven-Axel Månsson (1998): Vägen ut! Om kvinnors uppbrott ur prostitusjonen. Stockholm: Carlsson Bokförlag Klassekampen 2005-07-25

Limanowska, Barbara (2003): Trafficking in Human Beings in South Eastern Europe. Update on Situation and Responses to Trafficking in Human Beings in Albania, Bosina and Herzegovina, Bulgaria, The Former Yugoslav Republic og Macedonia, Moldova, Serbia and Montenegro, including the UN Administrated Province of Kosovo, Romania. UNICEF/UNOHCHR/OSCE/ODIHR

ODIN. www.odin.dep.no/jd/norsk/tema/menneskehandel/012061-990004/dok-bn.html. [Lesedato: 03.02.2005]

Permanent Mission of The Republic of Albania to the UNOV, OSCE and other international organisations in Vienna (2002): Country Report on Trafficking in Human Beings. Wien: UNOV og OSCE

Stene Bodil Leira (2005): Veien tilbake fra Norge til Albania. En kriminologisk studie om albanske kvinner som er ofre for menneskehandel

NYE POLITIMETODER

og yrkeskultur – å leve sine idealer

AV HELENE O. GUNDHUS

De siste årene har Stortinget gitt politiet tilgang til en rekke nye etterforskningsmetoder, blant annet romavlytting, for at politiet skal stå bedre rusta til å avverge kriminalitet. Samtidig er adgangen til bruken av 'straffeprosessuelle tvangsmidler', den juridiske betegnelsen på de nye etterforskningsmetodene, blitt kraftig utvidet til nye arbeidsfelt.

Blant annet har dette innvirket på politiets intervensjon i prostitusjonsfeltet. I straffelovens § 224, som ble vedtatt ved lov 4. juli 2003 nr. 78, og som bygger på Palermo-protokollen (artikkel 3a) inngår nemlig utnyttelse i prostitusjon som ett av flere elementer i følgende definisjon av menneskehandel:

(...) å utnytte andre enten i prostitusjon eller for andre seksuelle formål, i tvangsarbeid, krigstjeneste i fremmed land eller gjennom fjerning av personens organer – ved hjelp av vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig adferd.

Strafferammen for grov menneskehandel er satt til 10 år, noe som åpner opp for bruk av tvangsmidlene kommunikasjonskontroll og teknisk sporing på antatte gjerningsmenn innenfor prostitusjonsfeltet. I følge "Regjeringens plan mot menneskehandel" kan det praksis være vanskelig å skille mellom ofre for menneskehandel og andre personer i prostitusjon, og mellom menneskehandel og hallikvirksomhet. I handlingsplanen er grenseovergangene beskrevet slik:

Prostitusjon er lovlig i Norge. Ved prostitusjon er det den seksuelle tjenesten som er varen, og ikke personen, som ved menneskehandel. Hallikvirksomhet, det å fremme og tjene penger på andres prostitusjon, er ulovlig i Norge (straffeloven § 202). Menneskehandel for utnyttelse i prostitusjon vil innebære elementer av hallikvirksomhet, men ikke all hallikvirksomhet er menneskehandel. For å kunne trekke opp grensene mellom disse kategoriene må vi legge til grunn hva personene forteller, samt avdekke de kriminelle handlingene de kan ha vært utsatt for.

Så avgjørende for tilgangen til de nye etterforskningsmetodene er at personen er et objekt som utnyttes, og at personer utsatt for menneskehandel er ofre for kriminelle handlinger. I sitatet kommer det også tydelig fram hvor uklare grensene er for å bestemme om det er menneskehandel man har med å gjøre. Stor vekt må legges på hva mulige ofre, vitner og gjerningsperson forteller, samt etterforskning ved bruk av avlytting og infiltrering i antatte miljøer som mistenkes for å drive med menneskehandel.

Bakgrunnsteppet for tilgang til nye politimetoder har vært fokuset på organisert kriminalitet, og nye former for kriminalitet, for eksempel terrorisme. I handlingsplanen beskrives menneskehandel som "en kynisk profittmotivert industri der enkeltindivider og organiserte kriminelle nettverk tjener

milliarder på kjøp og salg av mennesker." Og i Palermo-protokollen (artikkel 3a) er også tvang og utnyttelse gjennom forflytning av personer framhevet som et viktig kjennetegn ved handel med mennesker, en virksomhet som krever nettverk og organisering. Til tross for at handlingsplanen (s. 13) legger vekt på at det i like stor grad fokuseres på strafforfølgning av menneskehandlere som å ivareta ofrenes menneskerettigheter, så vil uunngåelig de proaktive metodene tas i bruk i det åpne samfunnet. Og jo tidligere det gis adgang til å undersøke med utradisjonelle metoder, jo flere 'uskyldige' kommer i kontakt med tvangsmidlene, og jo mer kreves av kompetanse for å analysere den informasjonsoverfloden om personer som politiet kommer i kontakt med. Den utvidede muligheten for bruk av tvangsmidler, inkludert avlytting, infiltrasjon, bruk av informanter og andre utradisjonelle politimetoder på nye potensielle kriminalitetsområder, reiser dermed betydelige rettssikkerhetsproblemer, fordi metodene tas i bruk midt i det sivile samfunnet. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på hva det betyr for potensielle involverte tredjeparter at det gis adgang til å bruke avvergende etterforskningsmetoder, innenfor rammen av 'krigen mot organisert kriminalitet'. Men først vil jeg beskrive en bredere vifte av politiarbeidsmetoder og stiler, som bakteppe for å gripe noe av det nye som er iverksatt for å forhindre kriminalitet.

¹ 2002
² FINSTAD 1998
³ 2002
⁴ 1999

FRA SOSIALARBEID TIL KNYTTNEVE MOT ORGANISERT KRIMINALITET Våren 2001 utførte jeg en studie av en seksjon i politiet som bekjemper organisert kriminalitet med nettopp utradisjonelle etterforskningsmetoder. Et funn fra under-søkelsen var at politietterforskere var opptatt av å være oppdatert på fersk person- og miljøkunnskap. Det var også helt sentrale kriminalitetsområder som pekte seg ut som interes-sante arbeidsfelt å jobbe med. Spesielt var de knytta opp mot muligheter til å ta i bruk utradisjonelle metoder, siden dette var spesialkompetansen til mange av de ansatte. Og siden studien ble utført da lovendringen som utvidet adgangen til nye etterforskningsmetoder var helt fersk, ble dette tydelig reflektert i både interesser, prioriteringer og meninger om kriminalitetsområder på seksjonen. Det var narkotikahandel som hang høyest på lista for mange. Og de som ville sette inn ressurser på trafficking var klart marginalisert på seksjonen. Selv om dette var i endring, ble det fremdeles snakket om som en 'kjerringgreie' å jobbe mot lovbreakere innenfor prostitusjon. Og slik jeg tolker det ble det assosiert med polititjenestekvin-ners lange tradisjon som spesialister innenfor sedelighetsfor-brytelser, og andre områder hvor ofte kvinner var offer for kriminaliteten. Prostitusjonsfeltet var derfor i liten grad interessant for polititjenestemennene, og ga liten status innenfor kompetansehierarkiet av arbeidsfelt som ble prioritert på seksjonen, for å låne et begrep fra Jorun Solheim¹. Slik framstiller en polititjenestemann jeg intervjuet vilkårene for å prioritere menneskehandel på seksjonen:

Da har vi dette temaet 'trafficking in women', prostitusjonsgreie, det er sånn kjerringgreie, det er det ingen som har gidda å jobbe med. Fra det politisk ble oppretta 6 stillinger, som de fikk gjennom et stortingsvedtak eller noe sånt noe. Så ble de ansatt noen som jobber med prostitusjon, prostspanere som de kalte det. Så for hver gang så klarte de å få over de stillingene på operativ spaning og inn på den narkotikaprioriteringen som har vært i alle år. Så har det jo vært bare Y som har jobba med det, men nå har vi fått en renessanse med Z som interesserer seg for det(...). Så nå virker det som at vi er i gang igjen, da. Så om en stund så kommer menneskehandel og den biten som følger med, den kommer til å komme inn.

Med kjerringgreie, sikter polititjenestemannen over til kvinners arbeidsoppgaver i politiet, som tradisjonelt har vært knytta til sedelighetssaker. Fram til slutten av 50-tallet utførte polititjen-estekvinner bare spesielle oppgaver som etterforskning av sedelighetssaker, avhør av barn og transport og framstilling av kvinner i retten. Kvinner var i alle disse årene organisert i en egen gruppe ved kriminalavdelingen – sedelighetsavdelingen. Selv da kvinner ble formelt likestilt med menn når det gjaldt opptak og arbeidsvilkår i politiet i 1958, og kvinner da blant annet fikk adgang til å gjøre uniformert ordenstjeneste, skulle det ta år før motstanden mot kvinner i den type arbeids-oppgaver ble dempet og kvinnelige kollegaer akseptert av Politiforbundet og mannlige kollegaer². Det å snakke om at

noen arbeidsoppgaver for kvinner i politiet er 'kjerringgreier', handler altså om det interne kompetansehierarkiet til arbeidsoppgaver i politiet. Hva er statusgivende? Hva gir anerkjennelse? En polititjenestemann jeg intervjuet forteller følgende om hva som ses på som 'ordentlig politiarbeid' i distriktet:

Ja, er du ordentlig politimann, så går du jo litt bredbent og har håndjern i beltet. Du er ikke ordentlig politimann hvis du ikke har hatt en periode på uro, eller er litt sånn utradisjonell eller noe. Og går du liksom pent antrukket her og er en kontorsliter, så er det negative. Du er en pusling, ikke sant, hvis du ikke har vært mange år i det operative feltet. Det blir sånn, akkurat på det punktet er det litt sånn negativt, sånn machokultur på en måte. Det synes jeg.

Likheter med politisosiologi fra andre land stemmer veldig godt, understreker denne polititjenestemannen under intervjuet, og han forteller følgende om det:

Ja, det stemmer veldig godt, egentlig. Spesielt i Oslo og på østlandet, på de større stedene. Ja, du skal liksom være sånn, her er det sånn machokultur som råder. Men det er jo fordi lederne de premierer den type virksomhet. I det hele så er ressursene veldig begrenset. Vi har ikke penger vi til et langsiktig prosjekt over tid.

Og som den første polititjenestemannen understreker i sitatet, var det flere som var opptatt av at når menneskehandel og organisert kriminalitet blir koblet tettere til prostitusjon, vil arbeidsfeltet bli stadig mer attraktivt for dem som vil gjøre 'ordentlig politiarbeid'.

KJØNNEDE KOMPETANSEFORMER

Men selv om det kan synes som at en måte å gjøre politiarbeid på er dominerende ut fra hva som gir uformell status, kan politiarbeid beskrives og forstås på ulike måter. Det finnes et mangfold av politistiler. For eksempel Wright³ tar utgangspunkt i å skille mellom fire hovedformer for politiarbeid, 1) opprett-holdelse av orden, 2) etterforskning, 3) risikohåndtering, og 4) politiarbeid som konflikthåndterende. Men det er tydelig at ulike politistiler har ulik status innenfor forskjellige deler av politiet, og spesielt det som var knytta til proaktiv etterforskning ga mest anerkjennelse i yrkeskulturen de to stedene jeg intervjuet. Her ligner funnene mye på Lars Holmbergs⁴ studie av ordens-politiet i Danmark, som viser at den mest populære form for politiarbeid er proaktiv, og rettet mot ordentlig kriminalitet og det å ta de "riktige" kriminelle med utsikter for lange straffer kriminalitet. En ekstra bonus er da utfordringer som ligger i tilgang på utradisjonelle metoder på grunn av de lange strafferammene for den kriminelle handlingen.

Flere forskere som studerer kjønn og maskulinitet i politiet, er opptatt av hvordan politiarbeidet formes slik at det harmonerer

⁵ 2002: 32
⁶ 1998: 186
⁷ FINSTAD 1998: 186, SE OGSÅ GRANIER 2004
⁸ ERICSSON 2004
⁹ 2002: 97

med og assosieres med mannlige assosierte verdier og ferdigheter innenfor alle de fire hovedformene til Wright. Forebygging er en politistil som er knytta til sosialarbeider-rollen, skriver Kjersti Ericsson⁵, og er en stil som "tidligere [har] blitt stilt i motsetning til skikkelig politiarbeid (å bekjempe kriminalitet, fange tyver, være tøff og dominant).” Den har også blitt assosiert med kvinnelighet. Samtidig ser man nå framveksten av nye politiarbeidsmetoder som nettopp vekt-legger forebyggingsidealet, for eksempel problemorientert politiarbeid (POP) som skal innføres i alle ledd og politifunks-joner i hele politi-Norge. Det nye politiidealet som Politi-direktoratet ønsker å innføre legger vekt på en mer sensitiv, dialogbasert og lyttende politirolle. Politiarbeidet skal også i større grad ta utgangspunkt i analyser enn synsing, og har som mål å samarbeide med andre virksomheter og myndigheter, for at de skal sette i gang tiltak for å redusere kriminalitet. Spørsmålet er i hvilken grad politifolka vil inn i den nye politirollen. Intervjuer jeg gjennomførte på en politistasjon som innførte POP-metoden allerede i 2000, bekrefter at dette ikke skjer strømlinjeformet. Det er motforestillinger knyttet til det nye idealet, på grunn av at den nye politistilen assosieres med en sosialarbeider-liknende tilnærming til politiarbeidet. Mange blant fotfolket mente at det ikke var handlekraftig nok for ordenspolitiet å jobbe etter mer myke metoder, som tar utgangspunkt i relasjonsbygging, rådgivning og samhandling mellom publikum og politi som en dialog mellom to parter. Den myke metoden har Liv Finstad⁶ beskrevet som en toveis-prosess, mens å betrakte relasjonen til publikum som en enveisprosess beskriver hun derimot som den røffe metoden, med mer bruk av tøff tone og muskelbruk⁷. For at den nye rollen skal bli akseptert av politiet, må dermed kanskje dens feminine trekk omformes og bli omdefinert som maskuline. Bare da kan de framstå som mektige og ønskværdige⁸.

BARE NYE LEKETØY?

Etterforskningsmetoder er også i endring, og en måte å beskrive endringen på er som Wright⁹ å skille mellom 1) en tradisjonell 'tykk' form for profesjonalitet; som han mener i stor grad har formet etterforskningskulturen. Den er karakterisert av utøvelse av makt ved bruk av innfall og intuisjon heller enn analyse, ved lojalitet til kollegaer og holdninger retta mot kriminalitetskontroll. 2) en tynnere form for instrumentell oppfatning av profesjonalisme som nå er under utvikling. Denne er karakterisert av tilpasning av kompetanse og standarder, med gjennomsluktighet, vitenskap og aksept av prinsipper, spesielt av prinsipper om rettferdig rettergang. Her kan bruk av teknologi spille en spesiell rolle, fordi DNA-analyser av mistenkte, profileringer, bruk av etterretningsopplysninger er metoder som har i seg et potensiale for å skape mer objektivitet i etterforskning av kriminelle handlinger. Har også mulighet til å 'eroe the old cultural values and promote a more scientific approach.'"¹⁰. Resultatet vil være at etterforskningen, ved hjelp av disse mer objektive metodene blir mer gjennomsluktig. På den andre siden vil ikke bruk av teknologi være den

¹⁰ WRIGHT 2002: 98
¹¹ 2002: 98
¹² 2002: 98
¹³ 1983
¹⁴ 2000
¹⁵ 2000

altomfattende løsningen, det er også farer ved å stole for mye på 'teknofixer'. Teknologi er verken en universalnøkkel eller reduserer etterforskning til en maskinlignende operasjon, skriver Wright¹¹. Det som betyr noe er måten teknologien brukes på; er det som et middel til å ta 'de riktige fangene', et våpen i kampen mot kriminalitet, eller er det for å skape mer objektivitet i etterforskningen, mer rettferdig rettergang med vekt på de prosessuelle sidene ved politiarbeidet? Etterforskning har da også fått en større moralsk betydning innenfor strafferettsap-paratet – politiet skal kontrollere kriminalitet gjennom etterfor-skning – noe Wright¹² argumenterer for at er en tvilsom påstand:

“Indeed, the attempt to promote effective crime control has sometimes produced the gravest distortions in the criminal justice system. However, we need to take its very existence into account in understanding the role that ethical concepts play in making investigation meaningful to practioners.”

Dette var et tydelig funn i min egen undersøkelse av spesial-seksjonen i politiet. Det meningsskapende i hverdagen handlet om å finne 'slående' og rettskraftige bevis, en viktig grunn til at det var et sterkt fokus på narkotikakontroll hvor det faktisk finnes en fysisk gjenstand. Samtidig var gatekunnskap viktig i politimennenes univers. Det er det gatenære som vurderes høyest av både etterforskerne og ordenspolitiet, og det å ha oversikt over folk i potensielle kriminelle miljøer er status-givende. At gatekunnskap knytta til nettverk og personer, med mest mulig fersk oppdatering er viktig kapital i hverdagen, har kommet fram i en rekke andre undersøkelser av ordenspolitiet. For eksempel viser både Simon Holdaway¹³ og Liv Finstad¹⁴ hvordan politiblikket formes av yrkeskulturen og det gatenære, i sine sosiologiske undersøkelser av politiarbeidet på politi-stasjoner. I Holdaways studie kommer det også tydelig fram hvordan reformer, nye ledelsesstrukturer og politimodeller mottas med stor motstand, fordi de ses på som en trussel mot uavhengighet i tjenesten. Han analyserer også ulike kulturelle strategier for å opprettholde den tradisjonelle politirollen etter hvert som nye redskaper og metoder innføres. Liv Finstad¹⁵ har også vist hvordan politiblikket formes av kriminalitetsbekjem-pelsesfunksjonen mer enn den trygghetsskapende service-funksjonen, selv om hun understreker at det finnes mange unntak fra dette i praktisk utførelse av arbeidet. Politiet i Oslo er i endring, og akademiseringen setter også spor i praktisk utøvelse av politiarbeidet. Egne studier av ordenstjenesten på politistasjonen bekrefter også tydelige endringer. Samtidig løftes nulltoleransestrategier og det å oppsøke risikoområder fram som mer viktig av fotfolket enn skrivebordsbaserte analytiske tilnærminger til politiarbeidet, med sikte på å redusere risiko på lang sikt. Politiet skal være oppgaveløsende, og helst løse oppgavene fortest mulig.

KRIGSMETAFOR OG POLITIKULTUR

Så blant alle disse politifilosofiene som praktiseres i politiarbeid i dag, ser man tydelig at det trekker i en bestemt retning når det gjelder forestillinger om hva som er 'ordentlig politiarbeid'. Og etterforskning, fengsling og påtale er fremdeles de viktigste forebyggingsmetodene i mange av polititjenestemennene jeg intervjuet sitt univers. Teknologiene og metodene brukes også innenfor samme tradisjonelle mønster, som verktøy for å ta de riktige fangene. Samtidig har forebygging fått en ny klang når det nå også brukes om såkalt 'avvergende etterforskning'. Politiarbeid og etterforskning er nært knyttet sammen i politiarbeidets moralske univers. Nye etterforskningsmetoder blir da ikke bare utelukkende et middel til å gjøre politiarbeidet mer effektivt ut fra nyttebaserte begrunnelser, men det trekkes også inn et normativt grunnlag knytta til gjengjeldelse.

Det å etterforske kriminelle handlinger, gjerne ved bruk proaktive metoder, henger tett sammen med troen på at etterforskning av saker bekjemper kriminaliteten. Innefor dette universet oppstår det et spenningsfelt mellom strafferett og straffeprosess. Krigsmetaforen skaper en politikultur hvor prosessuelle bindinger av politiets maktutøvelse fortøner seg som utvendige hindringer for profesjonell måloppnåelse, skriver Vidar Halvorsen¹⁶. Og problemet med å se kriminalitets-bekjempelse som krigføring beskriver han¹⁷ som at:

"Det ikke kan finnes noen isolerbar slagmark eller avsluttbare slag; "krigen" må kontinuerlig føres midt i det sivile samfunn, med flytende og uklare grenser mellom skyldige og uskyldige, mellom overgrepere og ofre. Det finnes derfor knapt noen meta-for i den politifaglige retorikken som er dårligere egnet enn krigsmetaforen til å tydeliggjøre at det ligger like tunge moralske normer og verdier innbakt i straffeprosessen som i strafferetten."

En viktig dimensjon ved nye arbeidsformer i politiet er altså at nye teknologier er med på å forme metodene og strategiene, og godt hjulpet av yrkeskultur kan det dreie fokuset enda mer mot det strafferettslige. Sammen med nye strafferammer, som åpner opp for teknisk sporing, romavlytting, skjult spaning, kommunikasjonsavlytting, intervensjoner man på en helt annen måte i prostitusjonsfeltet. Samtidig har arbeidsmetodene omkostninger for andre rundt 'objektet', som kontrolleres og dras inn i den skjulte etterforskningen. Krigføringen kjempes i det sivile samfunnet, og utfordringen er å løfte det etiske blikket for nettopp omkostningene av dette også, når nye verktøy, og kanskje også leketøy (!), innføres som muligheter på nye arbeidsfelt. I politiet vil nå andre aktører interessere seg for arbeidsfeltet og prioritere det når det nå åpnes for å ta i bruk mer inngripende tvangsmidler.

Sett i forhold til de mer kontaktsskapende forebyggende virkemidlene som bygger på tillit mellom for eksempel prostituerte og politiet, kommer det nå inn andre aktører som først og fremst skal bekjempe menneskehandel med nye tvangsmidler. Spørsmålet er hvilke omkostninger sammen-blanding mellom krigsmetafor, metoder og yrkeskultur har for folk i det sivile samfunnet, når en såpass stor del av politikunn-skaperen må hentes gjennom bruk av inngripende tvangsmidler.

LITTERATUR:

Ericsson, Kjersti (2000). "Maskulinitet, kriminalitet og kontroll." I: Materialisten, nr 4: s. 7-43.
Finstad Liv (1998). "En av gutta? Om kjønn i politiet". I Kongstad A, Kyvsgaard B, Storgaard, A (red). Kvinder på randen. Aarhus: Aarhus universitetsforlag.
Finstad Liv (2000). Politiblikket. Oslo: Pax Forlag.
Granér, Rolf (2004). Patrullerande polisens yrkeskultur. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet
Halvorsen, Vidar (1997). «Lund-rapporten og etterforsknings-metoder». I: Aftenposten 30.01.97.
Halvorsen, Vidar (1998). "Straffeprosess, moral og utradisjonelle etterforskningsmetoder". I: Nytt Norsk Tidsskrift nr. 4/98. s. 344-355.
Holdaway, Simon (1983). Inside the British police: a force at work. Oxford: B. Blackwell.
Holmberg, Lars (1999). Inden for lovens rammer: politiets arbeidsmetoder og konkrete skøn. [København]: Gyldendal
Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel. (2005-2008) (2005). [Oslo]: Justis- og politidepartementet.
Skolnick, Jerome (1966). Justice without Trial. New York: John Wiley.
Solheim Jorun (2002). "Kjønn, kompetanse og hegemonisk makt". I Ellingsæter A L, Solheim J (red). Den usynlige hånd. kjønnsnsmakt og moderne arbeidsliv. Oslo: Gyldendal akademisk.
Wright, Alan (2002). Policing: an introduction to concepts and practice. Cullompton: Willan publishing.

AV ELIN KIPPE

SKAL MAN KOSSEPRATE MED KUNDENE I PROSTITUSJONEN?

På Kvinnefrontens nettsider rettes et kritisk søkelys mot nettstedet Sexhandel.no og barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellems ønske om dialog med kundene i prostitusjonen. Noe av kritikken går ut på at det er nytteløst å snakke med menn som kjøper sex for å bidra til å redusere etterspørselen etter kjøp av sex. Reform – ressurscenter for menn deler ikke Kvinnefrontens syn, og mener at det er på tide å snakke med og ikke bare om menn som kjøper sex.

13 % av norske menn har kjøpt sex en eller flere ganger. De fleste av dem har kjøpt seksuelle tjenester kun et fåtall ganger, mens et mindretall kjøper sex regelmessig. Mennene utgjør en uensartet gruppe. Årsakene til sexkjøpene varierer. Enkelte kunder er ensomme, noen forteller om seksuelle behov eller et tvangsmessig forhold til egen seksualdrift, mens andre tiltrekkes av spenningen rundt sexkjøpene.

Forskning viser at kunder oftest er tause om sexkjøpene, og at de ikke kan diskutere problemstillinger rundt sexkjøp med andre. Enkelte kunder ønsker å kutte ut sexkjøpene, men synes det er vanskelig å slutte å kjøpe sex. Disse mennene uttrykker et behov for å snakke med noen om sexkjøpene. Til nå har kundene i prostitusjonen manglet et tilbud hvor de kan diskutere egen praksis.

16. januar 2006 åpnet imidlertid nettstedet Sexhandel.no - som er ett av tiltakene i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel. Sexhandel.no drives av Reform - ressurscenter for menn på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet. Tiltaket skal bidra til å redusere etterspørselen etter seksuelle tjenester, spesielt fra ofre for menneskehandel. Nettstedet er ment å fremme samfunnsdebatten og bevisstheten om

koblingen mellom prostitusjon og menneskehandel. Nettsidene inneholder også et diskusjonsforum og en mail- og telefon-rådgivningstjeneste.

Allerede etter få ukers drift er aktiviteten på forumet høy. Flere kunder, tidligere kunder, prostituerte og andre engasjerte menn og kvinner diskuterer ulike temaer rundt prostitusjon og menneskehandel. Noen forteller for eksempel om anger og skamfølelse på grunn av tidligere sexkjøp, enkelte diskuterer problemstillinger rundt tvang og frivillighet i prostitusjonen, mens andre synes det er uproblematisk å kjøpe sex. Saklighetsnivået varierer, men hovedmålet med forumet oppnådd: Diskusjonsforumet er en arena for diskusjoner om prostitusjon og menneskehandel, og stimulerer forhåpentligvis til ettertanke og refleksjon. Kanskje enkelte også tenker seg om en ekstra gang før de kjøper sex (igjen)?

Reforms erfaringer med rådgivning for menn tilsier at det er mulig å snakke med menn om disse spørsmålene, og at diskusjoner og bevisstgjøring rundt problematiske temaer kan bidra til at enkelte endrer praksis. Åpenhet og dialog er viktige nøkkelord i denne sammenhengen, mens moralsk fordømming lukker muligheten for å diskutere med kunder.

ROSA GIR TILBUD TIL KVINNER UTSATT FOR MENNESKEHANDEL

Justisdepartementet har i år bevilget midler til gjennomføring av et prosjekt som skal koordinere bistand og trygge oppholdssteder til kvinner utsatt for menneskehandel i Norge. Bevilgningen er et av tiltakene i Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn. Det er Krisesentersekretariatet i Norge som har fått i oppdrag å gjennomføre prosjektet, som foreløpig har en tidsramme på 3 år.

Prosjektet har fått navnet **ROSA**. Bokstavene står for ”reetablering, oppholdssteder, sikkerhet og assistanse”. Hovedmålsettingen er å sikre tilgang til trygge oppholdssteder med bistand og oppfølging for kvinner utsatt for menneskehandel. I tilknytning til prosjektet er det opprettet en nød- og informasjonstelefon som er åpen 24 timer i døgnet.

For bare få år tilbake hadde en aldri kunnet forestille seg nødvendigheten av å opprette tiltak til ofre for menneskehandel i Norge. Selv om menneskehandel ikke er noe nytt

fenomen, har økningen av utenlandske kvinner i prostitusjon i Norge vært påfallende. Mye tyder på at størstedelen av denne trafikken handler om organisert menneskehandel. Innlemming av nye land i EU har gjort det enklere å reise over landegrensene, noe som kan ha bidratt til økende grad av øst-europeiske kvinner i prostitusjon i Norge. De store lønnsforskjellene i de nye EU-landene som tilgodeser en elite av menn med stor kjøpekraft gjør fattige kvinner sårbare for å bli utsatt for menneskehandel. Dette er land som har hatt en rask økonomisk utvikling, noe som har gitt grobunn rekruttering av nye grupper til utnyttning i prostitusjons-

industrien. Samtidig har vi opplevd en stor økning av kvinner av nigeriansk opprinnelse i prostitusjon i de store byene. Mange av disse har tidligere hatt opphold i Italia før de ankom landet. Økningen kan bl.a. ha utspring i et dårlig arbeidsmarked i Italia og en lønnsutvikling som har stått på stedet hvil de siste år. Når dette kombineres med et økende antall nigerianske kvinner i prostitusjon i Italia, blir markedet fort mettet. De som står bak denne handelen har nå sett seg ut nye områder å sende kvinnene til. I så måte er Norge, med sin sterke økonomi, et godt marked for menneskehandelagentene.

Siden prosjektstart i januar har det vært en relativt stor økning i antall henvendelser til ROSA. Pr 15. oktober var det innkommet henvendelser vedr. 65 kvinner og barn en antok var utsatt for menneskehandel. Henvendelsene kommer stort sett fra bistandsadvokater, asylmottak og politi. I tillegg har vi hatt noen få henvendelser fra kunder i prostitusjonsmiljøet. 17 kvinner, 2 av disse under 18 år, er plassert på trygt bosted og får nødvendig oppfølging mens sakene deres utredes. 14 av kvinnene har søkt om asyl i Norge, og av disse har 3 fått opphold på humanitært grunnlag, mens de resterende venter på at deres oppholdssøknader behandles.

Problemene er dessverre ikke over når kvinnene flykter fra prostitusjonsnettverket. I Norge får kvinner som er identifisert som ofre for menneskehandel tilbud om en refleksjonsperiode. Dette betyr at en eventuell utvisning/bortvisning stilles i bero i 45 dager. I denne perioden skal kvinnene få tid til å reflektere over om de ønsker å anmelde bakmennene. Refleksjonsperioden kan utvides ytterligere hvis det er nødvendig av hensyn til politietterforskningen i saken. Det sier seg selv at dette ikke oppfattes som noen gulrot for kvinner som ønsker å bryte ut av menneskehandel-nettverket idet det ikke gis noen garantier om fortsatt opphold og/eller beskyttelse etter fristens utløp. For øvrig vil mange av kvinnene være på lovlig opphold i landet og har naturlig nok ikke behov for refleksjonsperiode, for eksempel borgerne fra de nye EU-landene som kan bevege seg fritt over landegrensene. For kvinner uten lovlig opphold, bl.a. kvinner fra Nigeria eller Albania, vil det å søke asyl gi et lovlig opphold mens søknaden vurderes, noe som stort sett strekker seg utover de tilmålte 45 dagene. Tilbudet om utsatt utreise vil derfor stort sett være aktuelt i saker hvor det foreligger et utvisningsvedtak. Hittil har en kvinne søkt og fått innvilget refleksjonsperiode.

Gjennom ROSA får kvinnene tilbud om midlertidig og trygt bosted, men ingen garantier for opphold og/eller arbeid hvis de ønsker å bosette seg i Norge. De kvinnene som bryter ut, inngår derfor i et sjansespill der de kan risikere avslag på sine søknader om opphold, med påfølgende tilbakesendelse, enten til hjemlandet eller et transittland. Her fanges de raskt opp igjen av organisatorene bak menneskehandelen. Selv om

mange ønsker å kunne vende hjem til en normal tilværelse, har de fleste ingen andre alternativer enn å fortsette i prostitusjonen. Forventninger om pengebidrag fra familien i hjemlandet gjør ikke situasjonen enklere. Ansvaret hviler tungt på skuldrene til kvinnene som ofte har påtatt seg forsørgelsesbyrde for en fattig familie, samtidig som de blir truet med represalier hvis de bryter ut.

Etter å ha jobbet i prosjekt ROSA i 10 måneder har vi fått innblikk i kvinnes historier. Det er ingen solskinnshistorier om snille bakmenn/kvinner og lettjente penger. Kvinnene forteller om vold og overgrep, både fra kundene i prostitusjonsmiljøet og de som står bak menneskehandelen. Flere har deltatt i risikofylte reiser for å nå det ”forfjettede land”, både til lands og til vanns, historier om stygge voldtekter og andre typer fysiske og psykiske overgrep hvis noen prøvde å opponere. En kvinne forteller rystende historier om hyppige voldtekter fra bakmenn. De som satte seg til motverge ble brennemerket eller skadet på andre måter. Vi har sett arrener, men vi har også sett styrken hos kvinnene. På tross av undertrykking og fornedring klarer de å opprettholde en verdighet og en livskraft som er beundringsverdig.

For ikke lenge siden hadde jeg en samtale med en av kvinnene som har brutt med menneskehandlerne. Når jeg spør henne hva hun drømmer om, sier hun at hun ønsker å legge bak seg tida hvor hun var utsatt for så mye vold, så mye misbruk, både av kroppen og sjela:

”I want a new life – a new start, I want a new job. Ikke snakk om prostitusjon eller trafficking til meg. Nå ønsker jeg å gjøre det jeg har lyst til å gjøre – ikke fordi noen sier til meg at jeg skal gjøre det, men fordi jeg ønsker det sjøl. Hvis jeg blir sendt tilbake, har jeg ingen andre muligheter enn å fortsette i prostitusjon. Han vil finne meg – og han vil bli enda hardere mot meg, fordi nå vet han at han ikke kan stole på meg lenger.”

Dette er bare en av mange kvinner som har vært utsatt for menneskehandel. I ROSA skal vi, med hjelp fra andre organisasjoner, frivillige og myndigheter, bidra til å gi disse kvinnene noe positivt mens de venter på hva som skal skje videre. Å leve i uvisshet er vanskelig, spesielt når man vet hva man har i vente hvis man ikke lykkes i sitt prosjekt om å etablere et nytt liv. Dette stiller store krav til alle oss som driver med hjelpearbeid overfor kvinner som har vært utsatt for menneskehandel.

Ifølge internasjonale avtaler forplikter Norge seg til å gi beskyttelse og bistand til de som er utsatt for menneskehandel. I motsatt fall gjør Staten seg skyldig i brudd på elementære menneskerettigheter. Vi kommer derfor til å følge disse sakene med argusøyne.

TEKST & FOTO: ASTRID RENLAND

“When works committees were being formed throughout Germany during the Revolution, some prostitutes also stepped out of their hiding places into the public to fight for their natural human rights.” “A number of prostitutes, some gentlemen, and myself were voted onto the prostitutes’ council. I accepted the position in order to support the struggle for their human rights” (Magnus Hirschfeld 1868-1935:1930).¹

Bakgrunnen for konferansen er den politiske utviklingen som har skjedd i kjølvannet av at trafficking på ny har blitt satt på den internasjonale agendaen og medført at prostitusjonslovgivningen og håndhevelsen av den har blitt brukt som brekkstang og legitimering av kontroll av uønsket femininmigrasjon og en myteomspunnet krig mot internasjonalt organisert kriminalitet. I 2002 tok derfor en gruppe nederlandske sexarbeidere og støttespillere initiativet til å organisere en konferanse med fokus på dagens repressive anti-prostitusjon- og migrasjonspolitikk, legitimert av å være anti-trafficking tiltak. I 2003 ble Internasjonal komité for sexarbeideres rettigheter i Europa (International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe, ICRSE) dannet. Komiteen består av 17 personer fra Tyskland, Sverige, Italia, Belgia Hellas, Spania og Nederland. Den inkluderer både sexarbeidere, akademikere og representanter fra andre organisasjoner. Tar man i betraktning prostitusjonsfeltets individualistiske karakter, kan det ikke ha vært lett å troppe sammen sexarbeidere fra hele Europa til en felles målsetting.

Dette bekreftes av Petra Timmerman, en av komiteens medlemmer. Timmerman forteller at det har vært ressurskrevende arbeid som omfattet kontaktetablering med enkelt personer og organisasjoner, oversettelse av manifest og rettighetserklæring samt skaffe til veie midler for å finansiere konferansen. I følge Timmerman var den største utfordringen å få etablert kontakt med sexarbeidere i land i Øst- og Sentral Europa som ikke har egne organisasjoner. Takket være etablerte nettverk som Tampep, NSWP, og UKNSWP⁴, samt annonsering på kommersielle nettsteder var komiteen i stand til å samle sexarbeidere fra hele Europa. Høringsrunder med manifestet og rettighetserklæringen bidro til å etablere felles interesse og kommunikasjon over landegrensene, mens finansiering som i hovedsak kom fra nederlandske NGOer sikret gjennomføring av konferansen.

Konferansens første dag var forbeholdt sexarbeidere og representanter for internasjonale sexarbeiderorganisasjoner. De to påfølgende dagene var konferansen åpen for både sexarbeidere og støttespillere. I tillegg til plenums foredrag og diskusjoner var det gruppesesjoner

Den 17. oktober 2005 demonstrerte mer enn 200 mennesker under røde paraplyer i Brussels gater.² Med hovedparolen **“Sexarbeideres rettigheter = menneskerettigheter”**, markerte demonstrasjonen avslutningen på en tre dagers europeisk konferanse om sexarbeid, menneskerettigheter, arbeidsrettigheter og migrasjon.

Formålet med konferansen var å samle og styrke den europeiske sexarbeiderbevegelsen i kampen for å gjenreise rettighetsdebatten på internasjonalt nivå. 20 år etter den 2. internasjonale Hore-kongress³ ble avholdt i EU-parlamentet i Brussel i, samlet byen på nytt over 120 kvinnelige, mannlige og transseksuelle sexarbeidere. I tillegg deltok 80 personer som representerte sosiale tiltak og organisasjoner for menneskerettigheter, arbeids- og migrasjonsrettigheter. Til sammen deltok representanter fra 30 land, av disse representerte sexarbeiderne 26 forskjellige land.

der ulike problemstillinger ble belyst og diskutert. Den siste dagen samlet konferansens deltakere seg i EU-parlamentet der resultatet av konferansen, manifestet og rettighetserklæringen ble lagt fram for parlamentsmedlemmer. Bak invitasjonen sto Monica Frassoni⁵ og rettighetserklæringen fikk sin første formelle anerkjennelse da den ble signert av Vittorio Agnoletto.⁶ Vi var på forhånd forespeilet en mulig motreaksjon fra parlamentets abolisjonister, men det eneste vi kunne øyne var et par, mildt sagt, misfornøyde svenske medlemmer på bakerste rad. Etter den offisielle presentasjonen, ble det avholdt pressekonferanse, mens avslutningen av konferansen ble markert med en demonstrasjon gjennom sentrumsgatene i Brussel. Sexindustrien er i høyeste grad en del av kapitalmarkedet så hvilket sted var mer naturlig å starte markeringen enn utenfor Børsen i Brussel sentrum?

FRA HVIT SLAVEHANDEL TIL TRAFFICKING
Kvinnelig migrasjon har blitt møtt med panikkartede historier om seksuell utnyttning i prostitusjon. Intetanende kvinner tvinges eller lures til migrasjon og ender opp som sexslaver i utlandet. For 100 år siden verserte medieoppslag om europeiske kvinner som ble ofre for hvit slavehandel, og siden begynnelsen av 2000 har det internasjonale samfunnet på nytt samlet seg for å bekjempe kyniske kriminelle som lurar og tvinger kvinnelige migranter til prostitusjon. En av konferansens hovedtema var trafficking og hva som har skjedd i kjølvannet av FN konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og trafficking protokollen.

I løpet av de siste tiårene har både kjøp og salg av prostitusjon blitt grensekryssende, et fenomen som går under betegnelsen transnasjonal prostitusjon. Stadig flere turister, militærpersonal, bistandsarbeidere og ansatte i internasjonale organisasjoner og konserner oppholder seg utenlands, og mange av dem kjøper seksuelle tjenester av lokale sexarbeidere. Samtidig har det i løpet av de siste tiårene vært en vekst i migrasjon fra fattigere til rikere land. I hovedsak kvinner, men også menn og transseksuelle, har migrert enten for å jobbe i prostitusjon eller at prostitusjon har blitt en mulighet i mangel på andre alternativer på det formelle arbeidsmarkedet. Transnasjonal prostitusjon er derfor en av mange former for migrasjonsmåter. Selv om trafficking protokollen, som også blir kalt Palermoprotokollen, uttrykker at sexhandelen er en av mange industrier der handel med mennesker kan skje, retter anti-trafficking tiltak iverksatt av vestlige myndigheter seg i hovedsak mot prostitusjonsfeltet. I dag fremstår trafficking som synonymt med den migrasjonsrelaterte delen av transnasjonal prostitusjon. På konferansen var fokuset på hvordan forståelsen av trafficking og iverksettelse av anti-trafficking tiltak har medført en repressiv anti-prostitusjonspolitik i flere europeiske land. I Frankrike har

man for eksempel kriminaliserer gateprostitusjon. Loven rammer også passiv ”oppfordring til utukt”, hvilket betyr at politiet kan basere sine antagelser på relativt løse vilkår som antrekk, oppførsel eller funn av kondom i veska. I England har en rekke byer innført forbud mot kerb-crawling (tomgangskjøring), og sexarbeidere kan bli arrestert og tiltalt for anti-sosial atferd. Sistnevnte kan også føre til offentlig uthenging ved at bilder og navn på personer som blir arrestert legges ut på politiets websider. Italia har satt i gang tiltak for å bekjempe gateprostitusjonen, men åpner i likhet med England for tanken om å legalisere (små) bordeller. I Sverige har kvinnene i gateprostitusjonen mot sin vilje blitt deltaker i politiets håndhevelse av forbudet mot å kjøpe seksuelle tjenester. I noen tilfeller betyr det at de har blitt filmet eller utsatt for kroppsundersøkelse i politiets iver etter å sikre bevis for at det har skjedd et lovbrudd. Sex-kjøpsloven har også helsemessige konsekvenser da kondomer anses som bevismateriale. En rekke land har iverksatt kontrolltiltak mot gateprostitusjon, som også er den dominerende arenaen for deler av den migrasjonsrelaterte prostitusjonen.

I praksis har anti-trafficking ført til restriksjoner for kvinners mulighet til mobilitet og migrasjon, mer overvåkning av sexarbeidere og en økning av utvisning, bortvisning og deportasjon av ikke-vestlige sexarbeidere. Anti-trafficking tiltak i enkelte land i Øst- og Sentral-Europa inkluderer reguleringer som hindrer unge, enslige kvinner å reise ut av landet. Politisk press og krav om at de enkelte myndighetene må kunne vise til høye resultater i kampen mot organisert kriminelle og trafficking, har ført til at hallikvirksomhet og trafficking mikses sammen. Trafficking er kompliserte saker og politiet velger derfor ofte en langt enklere løsning, som tiltale for hallikvirksomhet. Konsekvensene av dette er økt overvåkning av prostitusjonsmarkedet, men også at eventuelle ofre for trafficking ikke tilkjennes rettigheter i form av rett til beskyttelse og hjelp for å komme ut av tvangssituasjonen. I land hvor prostitusjon er organisert og styrt av hallikvirksomhet fører dette til økt press på de kvinnene som jobber i prostitusjon i form av hyppig politikontroll som medfører bøtelegging. Bøter som betales med inntjening fra salg av seksuelle tjenester. Palermoprotokollen og anti-trafficking tiltak som har kommet i kjølvannet av protokollen har med andre ord bidratt til mer repressiv kontrolltiltak mot sexarbeidere generelt og sexarbeidere i den migrasjonsrelaterte prostitusjonen spesielt. Offerperspektivet som legges til grunn er tvetydig og innebærer i praksis et skille mellom skyldige og uskyldige ofre fordi det er under hvilke omstendigheter og prosesser rekruttering og forflytning skjer, og ikke eventuelle tvangsforhold den enkelte opplever i stedslandet som definerer offerposisjonen. Forestillingene om intetanende kvinner som lures eller tvinges inn i prostitusjon stemmer dårlig overens med generelle forestillinger om den

prostituerte, og utenlandske sexarbeidere opplever å bli jaget, utvist, bortvist og deportert uansett hvilke forhold de har måttet jobbe under. I tillegg forsterker offerperspektivet allerede etablerte negative og stereotype oppfatninger av migranter og legitimerer rasisme og sexisme fra det sivile samfunnet så vel som nasjonale sexarbeidere og kunder. Nasjonale sexarbeidere anklager utenlandske for å ødelegge det lokale markedet ved nedprising, salg av seksuelle tjenester uten beskyttelse og aksept av dårlige arbeidsforhold. Mens kundene betrakter disse sexarbeideres kultur og seksualitet i rasistiske og sexistiske termer med forventning om at disse oppfører seg på forutfattede måter. Konsekvensene av den stereotype framstillingen av sexarbeidere i den migrasjonsrelaterte prostitusjonen er ytterligere stigmatisering, sosial ekskludering og utsatthet for vold både i og utenfor arbeidssituasjonen.

I dag drøftes det blant historikere i

hvilken grad og omfang hvit slavehandel

eksisterte som et faktisk problem. Mange

vil også hevde at trafficking er hypet opp,

ikke fordi at det ikke eksisterer mange

mennesker som må betale seg ut av en

stor gjeld til bakmenn/kvinner som har

organisert utreise, forflytting og opphold

i et område, men fordi at for mange er

dette en kalkulert risiko i søken etter bedre

økonomiske kår og muligheter.

Myndighetenes forståelse og håndtering av sexarbeidere i den transnasjonale prostitusjonen er et viktig tema. Anti-trafficking politikk individualiserer problemene og dekker til strukturelle forhold som årsakene til migrasjon eller manglende muligheter til å migrere på legalt vis – og hvordan det skaper et marked for grov økonomisk utnyttelse av migranter både i og utenfor prostitusjonsmarkedet. Anti-trafficking tiltak gir i dag liten beskyttelse mot utnyttelse, men legitimerer undertrykking og diskriminering av sexarbeidere.

RETTIGHETER

Sexarbeiderorganisasjoner fra forskjellige regioner i verden deltok aktiv i forarbeidet til Palermo protokollen og talte for å styrke migrerende sexarbeidere så vel som andre migranter ved å sikre disse beskyttelse gjennom anerkjennelse og inkludering av politiske, sosiale og sivile rettigheter. Dette perspektivet gikk tapt overfor myndighetenes strafferettslig perspektiv der det internasjonale samfunnet

bruker prostitusjonsfeltet som slagmark for krigen mot internasjonalt organisert kriminalitet. Konferansens andre hovedproblemstilling var derfor rettet mot å utarbeide fremtidige strategier for å styrke den europeiske sexarbeiderbevegelsen og gjenreise rettighetsdiskusjonen på den internasjonale agendaen.

Gail Pheterson, professor i psykologi ved universitetet i Picardie, og Margo St. James, grunnleggeren av den første rettighetsorganisasjonen COYOTE – Call Off Your Old Tired Ethics, åpnet med å beskrive en personlig, politisk historie som strekker seg over tre tiår med skiftende samarbeid, allianser og stor aktivitet. Det var ikke bare Gail Pheterson og Margo St. James som representerte de første aktivistene. Blant deltakerne i Brussel var det flere som hadde jobbet politisk aktivt siden 1970- og 80-tallet.

Det er i dag vanskelig å forestille seg at sexarbeidere og feminister sto sammen i kampen mot undertrykking, diskriminering og rett til selvbestemmelse, men det tok faktisk noen år før feministene vendte seg i mot sine stigmatiserte medsøstere og hevdet at de var roten til alt ondt. COYOTE sprang ut av feminist gruppen WHO – husmødre, horer og andre - sistnevnte var lesbiske kvinner. I Nederland etablerte feminister Pink Thread – Rosa Tråd, i allianse med Red Thread – Røde Tråd, som er en rettighetsorganisasjon for sexarbeidere, og argumenterte for at forbudet mot sexarbeidere rammet alle kvinner gjennom horestigmaet. I mange land hersker det fortsatt et godt samarbeid mellom feministorganisasjoner, selv om den dominerende delen av kvinnebevegelsen valgte å samle seg om et korstog mot prostitusjon.

Med hiv/aids- problematikken ble sexarbeidere sammen med homofile og narkomane pekt ut som spesielle risikoindivider. Paradoksalt nok bidro det til å styrke og utvide egenorganisering blant sexarbeidere. Tanker om skadereduksjon og brukerorientering la grunnen for egenorganisering i form av selvhjelpsgrupper og samarbeid med helsetiltak og organisasjoner. Et samarbeid som for mange organisasjoner i de senere år har vist seg å være nok en skjor allianse. Da Bush-administrasjonen utelukket brukerorientering og skadereduksjon og hisset til kamp mot "the moral evil" som prostitusjon, narkotika og sex før ekteskapet, valgte mange organisasjoner å forlate skadereduksjonstanken til fordel for fortsatt bistand gjennom USAID-midler.

Uansett medgang eller motgang er det lite som tyder på at sexarbeidere på nytt vil la seg jage tilbake til bakgatene. Den kollektive organiseringen blant sexarbeidere har i løpet av det siste tiåret utviklet seg fra lokale og regionale interessekamper til mobilisering på transnasjonalt nivå. Og på lokalt nivå har flere organisasjoner blitt inkludert i arbeiderbevegelsens fagorganisasjoner. Det interessant å se at mens lederen for LO, Gerd Liv Valla, aktivt jobber for en oppkriminalisering av prostitusjon, har fagorganisasjoner i 6 europeiske land inkludert sexarbeiderorganisasjoner som medlemsorganisasjoner.

I Hellas har sexarbeidere hatt mulighet til fagorganisering siden 1980, mens fagforeninger i England, Tyskland, Nederland, Spania og Sverige først de senere år har inkludert sexbransjen. I Sverige har erotiske dansere mulighet til å fagorganisere seg. Martin Smith, representant for den britiske fagforeningen GMB – Britains General Union, og Ana Lopes medlem i en av GMBs medlemsorganisasjoner, IUSW – International union of sex workers, formidlet sine erfaringer med å etablere et samarbeid mellom fagforeninger og sexarbeiderorganisasjoner. IUSW ble dannet i 2001. Ana Lopes som er sexarbeider og doktorgradstudent ved ett av universitetene i London, formidlet sine erfaringer fra dannelsen av IUSW til å bli akseptert som medlemsorganisasjon av de etablerte erfaringer. Sosial fordømmelse og stigma er en fellesnevner for sexarbeidere verden over, og arbeidet med å rekruttere personer for å jobbe for retten til å fagorganisere er ingen enkel sak.

Den neste utfordringen var å få en fagforening til å akseptere IUSW som medlemsorganisasjon. De fleste avslagene var begrunnet med at sexarbeid ikke kan anses som ordentlig arbeid. Kontakten med GMB førte til suksess og i mars 2002 ble IUSW formelt anerkjent av en av Englands største fagforeninger. IUSW som GMBs medlemsorganisasjon teller nå 300 offisielle medlemmer, og er åpen for kvinnelige, mannlige og transseksuelle sexarbeidere. Smith på sin side formidlet sine erfaringer om hvilke utfordringer fagforeninger står ovenfor i etablering av samarbeid med sexbransjen. Rettighetsorganisasjonene er i motsetning til fagforeninger, små, autonome grupper av arbeidere, og med begrensede ressurser i forhold til organisasjonsarbeid og byråkrati. Det krever sitt å etablere tillit samtidig som man må forholde seg til utfordringer som migrasjonsstatus, bransjens plassering i gråsonene mellom det legale og illegale og konkurransen mellom ulike sektorer av bransjen. Samtidig vektla Smith at fagorganisering blant sexarbeidere gir en masse fordeler, blant annet ved at det vil tvinge fram offentlig aksept. Og at tilnærmingen skifter fra et spørsmål om moral og seksualitet, til et spørsmål om rettigheter.

For IUSW har medlemskapet gitt tilgang til etablert nettverk for lobbyvirksomhet, samt tilgang til juridisk rådgivning og forskjellige kompetansehevende kurs. I tillegg til at medlemskapet letter det byråkratiske arbeidet som omfatter organisasjonsvirksomhet. Lopes erfaringer ble understøttet av representanter fra tyske og nederlandske organisasjoner som framhevet behovet for å etablere arbeidsrettigheter for sexarbeidere, og at disse rettighetene ikke nødvendigvis følger av legalisering. Men, som det ble pekt på er legalisering en aksept som åpner for å starte arbeidsprosessen for retten til fagorganisering.

Menneskerettighetslovene og bruk av dem var et sentralt tema, og Liv Jessen, Pro Sentret i Oslo, og Patricia Kaatee, Amnesty International i Norge, formidlet på sin side om et fruktbart samarbeid mellom Pro Sentret og Amnesty. Et samarbeid som så dagens lys da Amnestys menneskerettighetspris 2004 ble tildelt Liv Jessen. I følge Jessen bidro dette til å skape et rom for å utfordre forståelsen av prostitusjon som vold mot kvinner. Kaatee på

sin side pekte på at det har vært lærerikt for organisasjonen å jobbe med prostitusjon og rettigheter, og oppfordret alle til å ta kontakt med sine nasjonale avdelinger av Amnesty Internasjonalt.

Norge var godt representert på konferansen med sexarbeidere, forskere, menneskerettighetsforkjempere, sosialarbeidere og byråkrater. Og det var vel kanskje ikke bare undertegnede som synes det var befriende å delta i debatter som ikke ensidig kretset rundt for eller i mot kriminalisering? Det er vanskelig å spå i framtiden, men om den politiske bevegelsen blant sexarbeidere fortsetter i samme retning som den har gjort det siste tiåret med en stadig sterkere betoning av rettigheter - menneskerettigheter, arbeidsrettigheter og migrasjonsrettigheter, vil den etter hvert utgjøre en betydelig stemme på den internasjonale agendaen. Ikke alle rettighets- og interesseorganisasjoner er klare til å ta det revolusjonerende skritt og kreve anerkjennelse av sexarbeid som profesjon, i enkelte land tjener både halliker og offentlige tjenestemenn på strafferettslig regulering, mens i andre land vil sosial fordømmelse og stigma gjøre det vanskelig å fronte spørsmålet offentlig.

En annen utfordring vil være å utforme en politikk som inkluderer alle sexarbeidere uansett nasjonal opprinnelse eller tilhørighet. Uansett kan det se ut som at rettighetsperspektivet har befestet seg som en motstrategi til strukturell undertrykking, diskriminering og sosial ekskludering.

ANDRE KILDER:

International Union Rights - IUR: Sex workers organising
Volum, 12 Issue 4 2005, International Centre For Trade Union Rights

¹ I 1919 BLE HILFSBUND DER BERLINER PROSTITUTEREN DANNET. BRANSJEFORENINGEN BESTO AV ET RÅD, OG ETABLERTE BLANT ANNET PROSTITUTES FORSKRINGSFOND. [HTTP://ME.IN-BERLIN.DE/~MAGNUS/INSTITUTE/EN/THEORE/THEO_28.HTML](http://me.in-berlin.de/~magnus/institute/en/theorie/theo_28.html)

² RØDE PARAPLYER HAR BLITT ET SYMBOL PÅ DEN POLITISKE KAMPEN SEXARBEIDERE VERDEN OVER FØRER MOT KRIMINALISERING, STIGMATISERING OG SOSIAL EKSKLUDERING. ET SYMBOL SOM FØRST BLE TATT I BRUK AV ITALIENSKE SEXARBEIDERE SOM UNDER KUNST BIENNALEN I 2002 I VENEZIA, INNTOK GATENE I EN OFFENTLIG MARKERING MOT UNDERTRYKKELSE, VOLD OG DISKRIMINERING.

³ DEN FØRSTE INTERNASJONAL HORE-KONGRESSEN BLE AVHOLDT I AMSTERDAM I 1984, OG DEN ANDRE I BRUSSEL I 1985.

⁴ TRANSNATIONAL AIDS/STI PREVENTION AMONG MIGRANT PROSTITUTES IN EUROPE PROJECTS, NETWORK OF SEX WORK PROJECTS, UNITED KINGDOM NETWORK OF SEX WORK PROJECTS

⁵ GREENS/EFA GROUP OF THE EUROPEAN PARLIAMENT

⁶ CONFEDERAL GROUP OF THE EUROPEAN UNITED LEFT - NORDIC GREEN LEFT

Om

TRAFFICKING.

slaveri, hallikvirksomhet, kriminalisering og nye politivedtekter i Oslo.

De siste ukene har debatten om kriminalisering blomstret opp igjen. Yngre, nigerianske kvinner står frem i media og forteller historier om brutale bakmenn, vold og voldtekter. I tillegg ”flommer” Oslo over av utenlandske pågående prostituerte som til og med viser seg på Karl Johan. Vi har i mange år hatt en lovregulering som i utgangspunktet skal beskytte kvinner i prostitusjon og straffe bakmenn.

§ 202
”Den som a) fremmer andres prostitusjon eller b) leier ut lokaler og forstår at lokalene skal brukes til prostitusjon eller utviser grov uaktsomhet i så måte straffes med bøter eller fengsel inntil 5 år.

Den som i offentlig kunngjøring utvetydig tilbyr, formidler eller etterspør prostitusjon, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.”

§ 203
”Den som mot vederlag har seksuell omgang eller handling med en person under 18 år, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

Villfarelse om alder utelukker ikke straffeskyld, med mindre aktsom god tro foreligger.”

§ 224
”Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter en person til a)prostitusjon eller andre seksuelle formål, b) tvangsarbeid, c) krigstjeneste i fremmed land eller d) fjerning av vedkommendes organer, eller som forleder en person til å la seg bruke til slike formål, straffes for menneskehandel med fengsel inntil 5 år. På samme måte straffes den som a) legger forholdene til rette for slik utnyttelse eller forledelse som nevnt i første ledd ved å anskaffe, transportere eller motta personen, b) på annen måte medvirker til utnyttelsen eller forledelsen, eller c) gir betaling eller annen fordel for å få samtykke til utnyttelsen fra en person som har myndighet over den fornærmede, eller som mottar slik betaling eller annen fordel.

Den som begår en handling som nevnt i første eller annet ledd mot en person som er under 18 år, straffes uavhengig av om vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd er anvendt.

Grov menneskehandel straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den som ble utsatt for handlingen, var under 18 år, om det ble brukt grov vold eller tvang eller om handlingen ga betydelig utbytte.”

FORSLAG TIL NYE POLITIVEDTEKTER I OSLO:

§2-4
”På eller i umiddelbar nærhet av offentlig sted må ingen bedrive tigging, tvangssalg og utilbørlig pågående salg som forstyrrer den alminnelig ro, orden eller ferdsel.

På eller i umiddelbar nærhet av offentlig sted må ingen fremby seksuelle tjenester på en måte som forstyrrer den alminnelige ro, orden eller ferdsel”. Vi har lovparagrafer på lovparagrafer som straffer overgrep, tvang, vold og bakmenn. Allikevel er det svært få som blir dømt. Det er også svært få kvinner som ønsker å stå frem og vitne mot bakmenn, noe som selvfølgelig er beklagelig. Og det skaper selvfølgelig problemer for påtalemakten i forhold til bevisførsel.

PION gjorde i fjor en kartlegging av prostitusjons-virksomheten i Norge. Da som nå er hovedvekten av prostitusjonen ikke synlig – den foregår på andre arenaer enn gata. Når byrådet i Oslo ønsker å gjøre noe med den synlige prostitusjonen er ikke dette ut ifra et ønske om å hjelpe kvinner, men ut fra en renovasjonstankegang hvor prostitusjon forsøpler bybildet vårt. Forslaget til nye politivedtekter er interessant på mange måter. Hvem skal bestemme hva som forstyrrer den alminnelige ro, orden eller ferdsel? Politiet er usynlig på store deler av utendørsmarkedet. Da vi kartla utendørsmarkedet var det ikke en politibil å se – verken natt eller dag. Hva betyr det å fremby seksuelle tjenester? Er det å stå på et gatehjørnet i Tollbugata å fremby? Eller må kvinnen stå litt mer utfordrende kledd og gjerne gå ludderaktig mot menn? Eller holder det med å være svart kvinne på høye hæler som står på fortauet?

Nå roper både politikere, statsadvokater og politi på kriminalisering av horekunder. Jeg stiller to enkle spørsmål: Hvordan kan en kriminalisering av kunden gjøre det bedre for kvinner i prostitusjon? Vil det gjøre det lettere å ta bakmenn?

ERKLÆRINGEN

om rettigheter for sexarbeidere i Europa

Denne erklæringen er produsert av sexarbeidere og organisasjoner viet til fremme av deres menneskerettigheter og velferd. Erklæringen lister opp rettigheter som alle individer i Europa, inkludert Sexarbeidere, nyter godt av under internasjonal menneskerettighets lov. Erklæringen følger opp med å foreskrive tiltak og anbefaler handlinger som underskriverne av erklæringen mener er minimalt nødvendig for å forsikre at disse rettighetene er respektert og beskyttet. Disse rettighetene må respekteres og sikres i utredningen og utførelsen av planer og programmer ment til å adressere menneskehandel, uvanlig migrasjon eller terrorisme

Alle enkeltpersoner i Europa, inkludert sexarbeidere, skal berettiges av de følgende rettigheter under internasjonal menneskerettighets lov. Alle europeiske regjeringer er forpliktet til å respektere, beskytte og oppfylle:

I. Rett til liv, frihet og personlig sikkerhet

II. Rett til frihet fra vilkårlig innblanding i privatliv og familie, hjem og Korrespondanse, eller fra angrep på ære og anseelse.
III. Rett til høyest mulig standard av fysisk og psykisk helse.

IV. Rett til fri bevegelse og bosted

V. Rett til å være fri fra slaveri, tvangsarbeid og trelldom

VI. Rett til samme beskyttelse av loven og beskyttelse mot diskriminering og oppfordring til diskriminering, mot noen variasjoner og avskygninger av status av kjønn, rase, nasjonalitet, seksuell orientering osv.
VII. Rett til å inngå ekteskap og stifte familie

VIII. Rett til arbeid, til fritt valg av yrke og rettferdige og gode arbeidsforhold

IX. Rett til å delta i fredelige møter og organisasjoner

X. Rett til å forlate et hvilket som helst land, innbefattet sitt eget, og til å vende tilbake til sitt land

XI. Rett til å søke asyl og beskyttelse mot forfølgelse

XII. Rett til å delta i samfunnets kulturelle og offentlige liv

Disse menneskerettighetene er grunnfestet i internasjonale avtaler som europeiske land har blitt enige om å støtte.

De fleste avtaler inneholder en ikke-diskriminering paragraf som forutsetter at disse rettighetene skal gjelde uten diskriminering på noe grunnlag, som rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen mening, nasjonal eller sosial bakgrunn, tilhørighet til en nasjonal minoritet, eiendom, fødsel eller annen status. I tillegg har FNs Menneskerettighetserklærings komité erklært i Generell kommentar 15 - 'hver enkelt rettighet i pakten må garanteres uten diskriminering mellom innbyggere og utlendinger'.(Her bør dere finne den rette ordlyden)

Selv om disse rettighetene gjelder alle mennesker, så er erfaringer blant sexarbeidere over hele Europa at stater ikke respekterer, beskytter, oppfyller og/eller fremmer deres rettigheter på lik linje med andre innbyggere.

Vi erklærer hermed sexarbeideres rettigheter i Europa, og oppfordrer europeiske myndigheter til å oppfylle disse rettighetene.

I. LIV, FRIHET OG SIKKERHET

Sexarbeidere har rett til liv, frihet og personlig sikkerhet. Dette inkluderer avgjørelser om deres egen seksualitet. Med bakgrunn i denne retten:

1. Ingen person skal tvinges av andre til å utøve seksuelle tjenester mot egen vilje, eller under forhold mot deres egen tillatelse.

2. Kondomer er nødvendige for beskyttelsen av liv og sikkerhet. Konfiskering av kondomer fra sexarbeidere, bør derfor forbys.

3. Myndigheter bør stoppe straffrihet for uforholdsmessig grad av vold mot og drap begått mot sexarbeidere i alle land, innbefattet undersøkelse og straff av mishandling begått av offentlige autoriteter og ansatte.

II. PRIVAT OG FAMILIELIV

Sexarbeidere har retten til frihet fra vilkårlig innblanding i privat og familieliv, hjem eller korrespondanse og fra angrep på ære og anseelse. Med bakgrunn i denne retten:

4. Ingen person skal nektes retten til etablering og utvikling av personlige forhold. Å karakterisere partnere og voksne barn av sexarbeidere som "halliker" er diskriminerende og indikerer at det ikke er passende for sexarbeidere å ha et privat- og familieliv. Videre skal andre kunne etablere eller utvikle forhold med sexarbeidere, uten at det medfører hindring av bruk av tjenester.

5. Sexarbeidere har rett til å bestemme både antall barn og tidsrommet mellom egne barn. Verken nåværende eller tidligere praksis som sex arbeider skal ikke brukes som grunn til å vurdere en persons skikkethet til å være foreldre, eller være ansvarlig for hennes eller hans barn.

III. Helse

Sexarbeidere, uavhengig av immigrasjons status, har rett til den høyest mulige nivå av fysisk og psykisk helse. Dette inkluderer seksuell og reproduktiv helse. Med bakgrunn i denne retten:

6. Ingen skal bli underlagt tvungen sjekk av seksuell helse eller HIV testing. All testing av helse bør primært utføres for å fremme helse og rettigheter, for den gjeldende person.

7. Opplysninger om seksuell helse og HIV status skal holdes konfidensielt.

IV. BEVEGELSESFRIHET

Sexarbeidere har bevegelsesfrihet og frihet til valg av bosted. Med bakgrunn i denne retten:

8. Ingen hindringer av bevegelsesfrihet mellom land skal være på bakgrunn av deres engasjement i sex arbeid.

9. Ingen restriksjoner av individets bevegelsesfrihet skal settes mellom land og deres samfunn. Regulativ, på alle nivå, må ikke overtre retten til bevegelse. Dette innbefatter retten til å komme og gå til egen bolig, besøke familie og tilgang til tjenester.

V. FRIHET FRA SLAVERI OG TVANGSARBEID

Sexarbeidere har retten til frihet fra slaveri, tvangsarbeid og trelldom. Med bakgrunn i denne retten:

10. Tiltak bør taes for å sikre at Sexarbeidere nyter fulle rettigheter i arbeid, er informert om disse, og har tilgang til alle tiltak og standarder for opphøring av utbytende arbeidsforhold.

11. Det bør utrettes tiltak for å tilby tilstrekkelig hjelp og beskyttelse til ofre for menneskehandel, tvangsarbeid og slavelignende forhold med full respekt for beskyttelse av deres menneskerettigheter. Oppholdstillatelser bør tilbys for å forsikre effektiv tilgang til rettsvern og lovmessige tiltak, inkludert erstatning, uavhengig av deres vilje til å samarbeide mer lovverket. Ofre for menneskehandel må ikke returneres til situasjoner i land som vil lede til gjentatt menneskehandel eller resultere i annen skade.

VI. SAMME BESKYTTELSE AV LOVEN OG BESKYTTELSE MOT DISKRIMINERING

Sexarbeidere har rett til samme beskyttelse av loven innbefattet tilgang til effektive tiltak så vel som beskyttelse mot diskriminering og enhver tilskyndelse til diskriminering. Med bakgrunn i denne retten:

12. Håndhevere av lovverket må forby misbruk av autoritet ved innblanding og trakassering av sexarbeidere hvor personen ikke har overtrådt loven, og hvor salg av seksuelle tjenester ikke er forbudt. Lovens representanter må respektere rettighetene til alle tiltalte og beskyldte under arrest eller kriminell etterforskning, uavhengig av tiltaltes status som sexarbeider.

13. Stater er ansvarlige for etterforskning, påtale og dom av kriminelle handlinger mot personer uavhengig av om personen er involvert i sex arbeid og migrasjons status. Tiltak bør også sikre at det juridiske system er rede til å reagere på kriminelle handlinger rapportert av sexarbeidere, inkludert skolingstiltak for håndhevere av lovverket, påtale-myndigheter og domstolene. Bevis gitt av sex arbeidere under kriminalprosedyrer skal ikke bli avvist på basis av deres status som sexarbeidere.

14. Ingen skal ha sine lovmessige eiendeler konfiskert eller ødelagt av lovens håndhevere.

Med bakgrunn i retten til beskyttelse mot diskriminering:

15. Ingen skal avskrives i sivil- eller familieretten på grunn av hennes eller hans Nåværende, eller tidligere engasjement i sex arbeid.

16. Tiltak bør brukes for beskyttelse av sexarbeidere og personer avhengige av disse for å forhindre diskriminering i områdene rundt arbeid, bolig, juridiske tjenester, barnepass og tilbud om medisinske, sosiale og velferds tjenester. Også tilfeldig og urettferdig diskriminering fra private forsikringsselskaper.

17. Det bør være offentlig og profesjonell skoling hvis uttalte formål er utluking av diskriminering av Sexarbeidere.

VII. EKTESKAP OG STIFTING AV FAMILIE

Sexarbeidere har retten til inngåelse av ekteskap og stifting av familie. Med bakgrunn i denne retten:

18. Nåværende, eller tidligere sex arbeid skal ikke forhindre eller forby sexarbeidere i å inngå ekteskap med eget valg av partner. Heller ikke fra å stifte familie og oppdragelse av barn.

19. Regjeringer skal forsikre at nåværende eller tidligere engasjement i sexarbeid ikke forhindrer sexarbeidere og deres familier, tilgang til helsetjenester. Regjeringer må videre sikre at offentlig autoritet og helsetjenester ikke diskriminerer sexarbeidere og deres familier og respekteres deres rett til privat- og familieliv.

VIII. ARBEID OG RETTFERDIGE OG GODE ARBEIDSFORHOLD

Sexarbeidere har rett til arbeid, til fritt valg av arbeid og til rettferdig og gode arbeidsforhold, i tillegg til beskyttelse mot arbeidsløshet. Med bakgrunn i denne retten:

20. Manglende erkjennelse av sex arbeid som arbeid og yrke har negative konsekvenser for Sexarbeideres arbeidsforhold og forhindrer tilgang til beskyttelse fra nasjonal og Europeisk arbeidsmiljølovgivning.

21. Sexarbeidere skal selv kunne bestemme, uten innblanding eller press fra andre måten, og forholdene rundt de seksuelle tjenestene de utfører.

22. Sexarbeidere skal ha rett til trygge og sunne arbeidsplasser. Nøyaktig og oppdatert informasjon om helse og sikkerhet skal være tilgjengelig enten de er ansatt, eller driver egen næringsvirksomhet. I tillegg, skal ingen sex arbeider være nødt til å innta alkohol, eller andre rusmidler som en betingelse i arbeidet.

23. Alle personer har rett til å bli behandlet med respekt på arbeidsplassen og være beskyttet mot seksuell trakassering. Sexindustriens arbeidsplasser, som alle andre, skal fremme respekt og frihet fra mishandling og trakassering av Sexarbeidere.

24. Sexarbeidere bør ha rett til rettmessig arbeid og sosial hjelp, innbefattet fravær p.g.a. sykdom med medfølgende betaling, permisjon for gravide og nye foreldre, ferie, og rett til arbeidsløshetsstrygd hvis arbeidsforholdet opphører, eller de bestemmer seg for å slutte som sexarbeider.

25. Sexarbeidere skal ikke bli diskrimineres gjennom betaling av kunstig høy betaling av leie eller nødvendige goder slik som mat eller tjenester på arbeidsplassen, på grunn av at de er sexarbeidere.

26. Ingen skal nektes ansettelse eller bli avskjediget på grunn av deres engasjement i sex arbeid.

IX. FREDELIGE MØTER OG ORGANISASJONER

Sexarbeidere har rett til fredelig møte og organisasjon. Med bakgrunn i denne retten:

27. Engasjement i sex arbeid skal ikke vurderes som grunn for begrensing av sex arbeideres mulighet til samarbeid, organisering og dannelse av organisasjoner for å uttrykke sine meninger, involvere seg i kollektive forhandlinger og uttrykke sine rettigheter.

X. FORLATE OG RETURNERE TIL HJEMLANDET

Sexarbeidere har retten til å forlate alle land også sitt eget, og returnere til hjemlandet. Med bakgrunn i denne retten:

28. Involvering i sex arbeid skal ikke godkjennes som grunn for begrensing av retten til å forlate, eller returnere til hjemlandet. Enhver retur må utføres med hensyn til deres sikkerhet.

XI. ASYL OG RETTEN TIL BESKYTTELSE MOT FORFØLGELSE

Sexarbeidere har rett til å søke om asyl og kan ikke returneres til situasjoner med umenneskelig og degraderende behandling, eller tortur. Med bakgrunn i denne retten:

29. Regjeringer bør ha tiltak for å forsikre at deltagelse i sex arbeid ikke hindrer retten til å søke om asyl, eller beskyttelse mot forfølgelse.

XII. OFFENTLIG DELTAGELSE

Sexarbeidere har rett til å delta i det kulturelle og offentlige liv i samfunnet. Med bakgrunn i denne retten;

30. Sexarbeidere, som alle andre, skal ha rett til å delta i formulering av lover og politiske tiltak, som angår deres arbeid og livsmiljø.

BAKGRUNN FOR ERKLÆRINGEN OM RETTIGHETER FOR SEXARBEIDERE I EUROPA

Som svar på en økende undertrykkende lovgivning og politiske tiltak over hele Europa, gikk en liten gruppe sexarbeidere og allierte i Nederland sammen i 2002 for å organisere en konferanse for å gi sexarbeidere en stemme. Denne lille gruppen oppfordret sexarbeidere, sexarbeids-prosjekter, og sexarbeider aktivister over hele Europa om å slutte seg til dem. En organisasjonskomité ble nedsatt hvorav de fleste var sexarbeidere. På bakgrunn av denne komiteen ble Den Internasjonale Komité for Rettigheter til Sexarbeidere i Europa (ICRSE), dannet for å skaffe midler og være vertskap for konferansen.

Komiteen bestemte at konferansen ikke bare skulle gi sexarbeidere en stemme, men også å utruste dem med redskap som skulle kunne brukes i forsvar av deres rettigheter over hele Europa. Å danne allianser med organisasjoner som drev med menneskerettigheter, arbeidsrettigheter og migrasjon. En av redskapene komiteen ønsket og utvikle var "En erklæring om sexarbeideres rettigheter i Europa - konstituert av sexarbeidere og internasjonale menneskerettighetsekspert. Utdype brudd på rettigheter til sexarbeidere i Europa, fastsette sexarbeideres rettigheter gjennom den nåværende lovgivning, videre å identifisere tiltak som kan tas av statene for å respektere, beskytte, og oppfylle sex-arbeideres rettigheter. En konsultasjons periode på et år ble gitt til Sexarbeidere og eksperter på menneskerettigheter, arbeid og migrasjon. Resultatet ble samlet, vurdert, og brukt til å produsere et utkast som skulle diskuteres på konferansen.

Denne erklæringen ble diskutert og støttet av 120 Sex-arbeidere og 80 allierte fra 30 land på den Europeiske konferansen om Sexarbeid, menneskerettigheter, Arbeid og Migrasjon den 16. oktober 2005. Den ble presentert den tredje dagen, styrt av Monica Frassoni, italiensk medlem av Europa Parlamentet. Hun representerer den grønne alliansen i EU parlamentet. Den ble godkjent den 17. oktober og signert av Vittorio Agnoletto, italiensk medlem av EU parlamentet. Han representerer den europeiske venstre alliansen og den nordiske grønne venstrealliansen.

FRAMTIDA

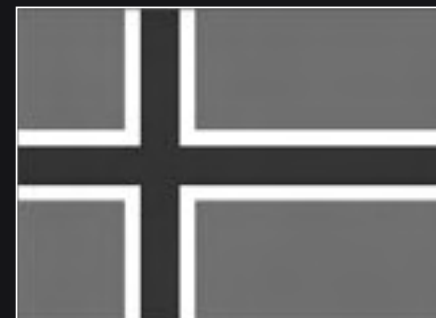
Erklæringen vil bli distribuert over hele Europa og kan leses på sexworkereurope.com nettside på foreløpig på engelsk. Erklæringen vil bli oversatt til alle språk som var representert på konferansen, og vi håper å kunne oversette den til mange andre europeiske språk i framtida.

Vi håper at andre vil støtte Europas sexarbeideres menneskerettigheter ved å underskrive denne erklæringen

For mer informasjon:
pion@pion-norge.no. www.pion-norge.no

AV ASTRID RENLAND

SPØKELSER PÅ HØYLYS DAG?

I følge Dagsavisen tjener netthalliker millioner på utenlandske jenter. Regnestykket baserer seg på at annonsestedene på nettet innhenter fortjeneste per solgte tjeneste, og ikke per annonse, derav begrepet netthallik. For i følge Dagsavisen operer de fleste jentene med en timepris på 1.500 kroner, og mens noen har ventetid før de kan ta i mot nye kunder, stiller andre opp på minuttet.

Rundt og røfflig regnet har dette gitt, fortsatt i følge Dagsavisen, en samlet omsetning på over 100 millioner kroner de siste 4 åra.

www.dagsavisen (21.06.2006)

ENSLIGE KVINNER NEKTES ADGANG TIL TROMSØ?

I følge politiinspektør Einar Sparboe Lysnes tas alle midler i bruk for å bekjempe prostitusjon i Tromsø. Sparboe Lysnes forteller til Bladet Tromsø at politiet lykkes i å stoppe to kvinner på flyplassen. Vi snakker altså om to kvinner på vei inn til byen, sier Sparboe Lysnes.

<http://www.radiotromso.no/5405.html>

STØRRELSE TELLER!

I forbindelse med politiets etterforskning av en menneskehandelsak i Trondheim, fant de et register med 5000 navn og telefonnumre på menn som ønsket å kjøpe sex. Registret innholdt i nøyaktige data på kundenes alder, sivilstatus, kjønnsorganets form og størrelse, samt ønsker. Stavanger-avisen.no formidler at store pupper lå høyt på kundenes ønskeliste.

<http://sa.qwe.no/art/.asp?id=24476riks/article1766289.ece?>

NORGE

BORDELLER KAMUFLERT SOM MASSASJEINSTITUTT Under en aksjon avdekket politiet i Oslo at det var lite som tydet på drift av massasjeinstitutt, da de verken kunne finne solseenger, solarier eller badstuer i lokalene. Det ble derimot funnet kondomer og glidekrem, i tillegg til brukte kondomer i papirkurv. Kvinnen som organiserte stedene ble i Oslo tingrett dømt til tre års fengsel og inndragelse 6,3 millioner kroner.

<http://www.dagsavisen.no/innenriks/article1766289.ece?>

OM LOV I ORD – OG LOV I HANDLING Advokat Eva Frivold forteller til Stavanger Aftenblad, at av 30 saker som omhandler menneskehandel er det én som har ført til tiltale. Politiet begrunner henleggelsene med bevisets stilling. I følge Frivold er det en tendens til at politiet velger enklere paragrafer som for eksempel dokumentfalsk og hallikvirksomhet, da menneskehandel saker er ressurskrevende og vanskelige. Konsekvensene av det er manglende rett til asyl, og kvinner som hevder at de er ofre for menneskehandel får i hovedsak avslag på asyl-søknadene.

Stavanger Aftenblad, (30.01.06)

POLITIETS HAKKESPETTBOK? Mangelfull kompetanse i politiet har ført til at Politidirektoratet nå lanserer en håndbok i hvordan bekjempe halliker og bakmenn. I håndboken ber POD politiet ikke vente på utvidet fullmakter til bruk av metoder som telefonavlytting og hemmelig ransaking, men bruke utradisjonelle metoder så aktivt som loven tillater. Håndboken oppfordrer politiet til å ikke glemme

tradisjonelle metoder som spaning og observasjoner. Politiet blir anbefalt å være tilstede i miljøer prostitusjon foregår – som gateprostitusjon, for å kunne spane på bakmenn. Videre henstilles politiet om å komme seg inn i leiligheter og massasjeinstitutt for å finne telefonnumre eller annen informasjon.

www.dagsavisen.no (06.01.06)

PERMANENT OPPHOLDSTILLATELSE Justisminister Knut Storberget mener at kvinner som er styrt inn i prostitusjon av kriminelle nettverker bør få permanent oppholdstillatelse og beskyttelse i Norge. I følge Storberget har politiet fått 100 millioner ekstra, der deler av denne summen skal brukes til kamp mot halliknettverk. Storberget peker også på at de utvidede metodene politiet nå ber om forutsetter lovendring og må ses opp mot rettssikkerheten. Behovet for utvidet beskyttelse er i følge Storberget viktig, og viser til at man i Italia har lyktes med å få mange kvinner til å samarbeide ved å tilby permanent opphold til dem som bryter med prostitusjonsnettverkene.

<http://www.nrk.no/nyheter/innenriks/4801276.html>

EN VIRKSOMHET FOR KVINNER OG SMÅBANDER? Mens norsk politi formidler at de sloss mot veletablerte kriminelle nettverk, er det i følge Interpol hovedsakelig kvinner og småbander som står for menneskehandel fra Øst-Europa. Det er små grupperinger av kriminelle som rekrutterer, transporterer og tilretteleger for prostitusjon i stedslandene. Av 503 saker tilhørte 83% denne gruppen, der 20 % av disse igjen er kvinner. I følge Interpol bruker bakmennene og bakkvinnene lite sofistikerte metoder, i 66 % av tilfellene skjer for eksempel transporten med minibuss eller bil.

<http://www.afteposten.no/nyheter/iriks/article1178634.html>

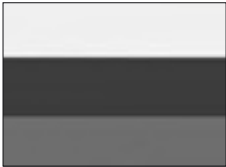
FINLAND

FINSK FORBUD MOT KJØP AV SEX FRA TRAFFICKING OFRE Det finske parlamentet har vedtatt en ny lov som innebærer at kunder som kjøper seksuelle tjenester av trafficking ofre risikerer seks måneder fengsel. Finsk politi og påtalemyndigheten må bevise at kunden visste at kvinnen var tvungen til å selge sex, samt at kontakten mellom kjøper og selger var formidlet av en mellommann. Hvordan loven skal håndheves i praksis står det intet om.

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2006/06/23/469677.html>.

LITAUEN

LITAUISKE KVINNE NEKTET HJELP I NORGE Åtte menn ble dømt for menneske-handel, og kvinnen som var ett av ofrene i denne saken ble sendt hjem av norske myndigheter med løfte om rehabilitering ved ankomst i hjemlandet. Men ingen ga hjelpe-apparatet i Litauen beskjed om at kvinnen var sendt tilbake. Dette har sjokkert fagfolk i Litauen. For da disse kontakten den norske ambassaden og ba om hjelp, fikk de avslag med begrunnelse om at ambassaden ikke kjente til noen organisasjoner eller offentlige tiltak som følger opp ofre.

<http://nrk.no/redskap/utskriftsvennlig/4801276.html>

USA

SEXARBEIDERE OPPFORDRER TIL BOIKOTT AV 'GRAND THEFT AUTO' Amerikanske sexarbeidere oppfordrer til boikott av 'Grand Theft Auto' på grunn av spillets framstilling av sexarbeidere, og romantisering av voldtekt og drap av sexarbeidere.

News.Com - <http://www.news.com/>

BUSH STEVNES FOR BRUDD PÅ YTRINGSFRIHETEN Organisasjonen DKT Internasjonal, som jobber med smitteforebyggende arbeid, har stevnet Bush for brudd på ytringsfriheten. DKT fikk et bidrag på 60 000 dollar trukket tilbake av USAID fordi de ikke ville undertegne på at de er i mot prostitusjon. Bistandsmidlene skulle brukes til utdeling av glidekrem og kondomer blant sexarbeidere i Vietnam. DKT Internasjonal, som har hovedkvarter i Washington, mener at Bushadministrasjonen har ingen rett til å regulere hva organisasjonen skal mene, og at kravet strider mot den amerikanske grunnloven og retten til ytringsfrihet. Bushadministrasjonens påbud om at bistandsorganisasjoner må ta klart avstand fra prostitusjon, har blitt møtt med hard kritikk av mange internasjonale organisasjoner. Blant annet skrev Bangor Daily News på leder-plass med støtte til DKT, at amerikanske domstoler nå har en mulighet til å redde Bush-administrasjonen fra sin egen dumhet. Og at man bør ikke tillate at moralistisk politikk setter hinder for det verdens-omfattende arbeidet med å hindre spredning av hiv/aids.

<http://www.rfsu.se/>

SVERIGE

UPROBLEMATISK SAMARBEID! Svenske myndigheter har fått kritikk for deres samarbeid med Bush-administrasjon. De to myndighetene har bidratt med 2 millioner kroner for å spre budskapet om kriminalisering av kunder i 12 land i Øst-Europa, som et middel for å bekjempe menneskehandel og prostitusjon. Det glade budskapet skal spres av to internasjonale kvinneorganisasjoner, European Women's Lobby og Coalition Against Trafficking in Women.

RFSU i Sverige er blant de mange organisasjonene nasjonalt og internasjonalt som ber den svenske myndigheten om trekke seg fra samarbeidet med USA. RFSU mener at Bushadministrasjonens kriterier for tildeling av USAID-midler strider mot ytringsfriheten, og er et tilbakeslag i kampen mot Hiv/Aids. Jens Orback, som blant annet har ansvaret for likestillingsspørsmål avviser kritikken, og sier at selv om svenske myndigheter har et annet syn enn USA på seksuell og reproduktiv helse, deler vi et felles syn på prostitusjon og trafficking.

<http://www.rfsu.se/>

FÅ SVENSK SEKS-KJØPERE HAR MELDT SEG Det er få seks-kjøpere som har meldt seg etter at politiet i Gøteborg oppfordret en hundretalls menn til å teste seg for hiv. Bakgrunnen for oppfordringen er at politiet under en halliktiltale mot en svensk kvinne som jobbet i gateprostitusjonen også tatt mistanke om hiv-smitte og fikk gjennomført en blodprøve. Kundene var oppført i et kunderegister, melder Gøteborg-Posten.

<http://www.gp.se/>

BELGIA

KRIG MOT GATEPROSTITUSJON

Lokale myndigheter i Brussel hevder å ha vunnet krigen mot gateprostitusjon. Brussel har siden 2003 ført null-torelansepolitikk mot gateprostitusjon, og mener at aktiv politiarbeid gjennom politiraid, trafikkregulering og utdeling av bøter, har bidratt til at 66% av markedet nå er borte.

Nulltoleransepolitikken kobles opp til kampen mot menneskesmugling, og i 2005 ble 173 prostituerte utvist hvorav 123 ble repatriert. De fleste kvinnene kommer fra Bulgaria. 52 personer ble arrestert for hallikvirksomhet.

http://www.expatica.com/source/site_article

INDIA

TAKKER NEI TIL REHABILITERING

Mannlig og kvinnelige sexarbeidere i India betakker seg for statens tilbud om rehabilitering og jobbtrening, og hevder at de heller vil jobbe i sexindustrien enn å delta på sykurs. Sexarbeiderne viser til at de har selv valgt å jobbe i prostitusjonen, og at de ikke finner seg i at staten skal fortelle dem om hva som er rett og galt.

http://www.asiansexgazettes.com/asg/south_asia/

4000 I PROTESTMARSJ I DEHLI

4000 kvinnelige, transseksuelle og homofile sexarbeidere brukte 8.mars til å kreve retten til et verdig liv. Utgangspunktet for protesten var den strukturelle undertrykking og volden som sexarbeidere i India møter og ekskludering av deres i erfaringer i utformingen av et forslag til ny anti-trafficking lov.

http://www.asiansexgazettes.com/asg/south_asia/

IRAN

TEMPORÆRE EKTESKAP STADIG MER POPULÆR I IRAN

I Iran har korttids ekteskap – også kalt fornøyelsesekteskap - siden den Amerikanske invasjonen, blitt stadig mer populært. Praksisen, som var forbudt under Saddam Hussein, betyr at man kan inngå ekteskap som varer i alt fra en time til ti år. Det er bare menn som kan inngå denne formen for ekteskap.

<http://www.npr.org/templates/>

ØKENDE ANDEL UNGE, HOMOFILE GUTTER I PROSTITUSJON I IRAN

Siden den amerikanske invasjonen av Iran har andelen unge gutter i prostitusjon økt. Noen har blitt tvungen til prostitusjon gjennom trussel om at familien skal få vite om deres seksuelle legning, mens andre må jobbe i prostitusjon for å hjelpe familien økonomisk.

Aids & Development - <http://elc-troniciraq.net/news/printer217.shtml>.

TYSKLAND

HANDLINGER I EVANGELIETS RENE ÅND!

Innehaveren av en bordell i Dachau gikk umiddelbart til aksjon da kommunen besluttet å frata de eldre ved et eldresenter julepengene for å spare 5500 kroner av kommunebudsjettet. Gjennom oppfordring til kunder og sexarbeidere samlet kvinnen på kort tid inn 4600 kroner. Indremisjonsforeningen som driver eldresentret takket for pengene og mente at handlingen var i evangeliets reneste form.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article1185813.ece>

VM – DÅRLIGE TIDER FOR TYSKE SEXARBEIDERE?

Mens andre landsmyndighetspersoner med den svenske likestillingsministeren i spissen overgikk hverandre i problematisering av arrangørlandets prostitusjonspolitik, melder mange tyske sexarbeidere om dårlige forretningsvilkår. Menn på fotballtur er opptatt av festing og øldrikkning og ikke sex, formidler presidenten i den tyske bransjeforeningen BSD.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article135522.ece>

KINA

SEXARBEIDERE PROTESTERER MOT WTO – World Trade Organisation,

http://www.channelnewsasia.com/stories/apf_asiapacific/184128/1.html

MEXICO

MEXICANSKE SEXARBEIDERE SAMARBEIDER MED ZAPATISTENE

I en åpen erklæring formidler sexarbeidere fra Apizaco, Mexico, at de har tilsluttet seg EZLN – Zapatistenes frigjøringshær. Colectivo Red de Mujeres en Pro de sus Derechos – CNUC (Women's right network collective).

Den 22. februar hadde CNUC et møte med Zapatistlederen Subcomandante Insurgente Marcos om situasjonen til Mexicos sexarbeidere. I følge CNUC har de i tre år kjempet en nytteløs kamp mot en økende trakassering og undertrykking fra lokale myndigheter. Nå oppfordrer CNUC alle mexicanske sexarbeidere om å tilslutte seg EZLN i kampen for rettigheter og mot undertrykking, vold og diskriminering.

<http://www.allwomencount.net>

TYRKIA

TYRKISKE KUNDER VARSLER OM TRAFFICKING

75 % av innringerne til en krisetelefon for trafficking ofre er muslimske kunder av kvinnene som slår alarm om etter at de har oppdaget at kvinnene er tvungen til å jobbe i prostitusjon. I følge en talsperson for tyrkiske sexarbeidere utvikler mange kunder en relasjon til kvinnene, og da blir terskelen for å hjelpe kvinner lavere.

<http://www.dagsavisen.no/utenriks/article210436.ece>.

LOVE BUY, BUY

Vår mann i dag er den allsidige og kreative billedkunstneren og performanceartisten Jan Steinum. Et søk på google viser at Jan Steinum på ulike og kreative måter benytter offentlige arenaer, nasjonalt og internasjonalt, til å utfordre vår fastlåste forståelser av seksualitet og dertil hørende filinndelinger.

AV ASTRID RENLAND. FOTO: CLARE THORNTON.

HVA ASSOSIERER DU MED BEGREPET PROSTITUSJON?

Eg tenkjer på kvinner som står langsmed fortaugskanten i Kvadraturen her i Oslo. Også tenkjer eg på dei velklede som sto på hovudgata i Praha. Eg forstod ikkje at dei var prostituerte, dei var så velklede, overveldande fine i dei trange, korte skjorta, dei høge stiletthælene og pelsjakkene. Det gjentok seg kvar kveld eg gjekk der, eg undra på om det var parties der heile tida. Eg tenkjer på ein film eg såg som gutunge, om Jesus liv, om hora som låg i eit rom innanfor eit forheng, og mennene som sat i kø utanfor. Ho var den penaste i heile filmen. Eg lurte på om det ikkje var slitsomt for ho at så mange menn kom og låg i same seng med ho etter kvarandre. Men eg tenkte også, med eit barnleg sinn, at ho er jo ganske heldig som får så mykkje oppmerksomhet. Det var liksom det alle ville ha, syntes eg.

MÅ SEX NØDVENDIGVIS VÆRE KNYTTET TIL KJÆRLIGHET?

Det er visst mange som meiner det, mange som vil ha det til at sex er syndig og skittent om ein ikkje kjenner kjærleik med den ein har sexen med. Det blir som himmel og helvetes teoriar, skreven inn mellom føtene på ein. Tenk deg ein vanleg tenåring, i ein alder av forvirring, kaos og søken. Der grenser alltid er i oppløysing og det menneskelege sinnet skrik etter deltagelse. Skal moralisten bestemme over den einskildes liv, kjem ein ikkje nær det “forbudte”. Eg meiner at kjensla av skam er ei

kraft som er naudsynt, sjølv om ein i utgangspunktet kan oppleve den som negativ. Vi treng skammen for å kjenne oss sjølve. Skam er eit kjensleg begrep som er planta inn i kulturen vår, på godt og vondt. Graden av seksuell skamkjensle er klart individuelt, sett ut i frå kvar ein befinn seg seksuelt, og i forhold til kva samfunnet tillet å falle inn under betegnelsen for det normale. Alle opplever skam i møte med eigen seksualitet. Slik det er grunna i seksualiteten si kraft, som ikkje er eit rigid område men som har potensiale til å utvikle seg, blir seksualiteten såra dersom den blir fortrent eller stansa. Å hysje ned nødvendige seksuelle handlingar er som å amputere delar av seg sjølv. Korleis kan ein oppleve kjærleik utan å finne seg sjølv som seksuelt individ?

BØR TILGANG PÅ SEX VÆRE EN MENNESKERETT?

Det seier seg sjølv at det ikkje er mogleg. Både når det gjeld seksuell aktivitet som er knytta til salg av sex, og anna form for sex. Det ville stri mot mennesket si fridom å måtte ha seksuell omgang med nokon ein ikkje ønsker å ha det med. Derimot er det ein menneskerett å oppsøke det ein måtte ha ønske om på det seksuelle plan.

HAR KJØP AV SEX EN FUNKSJON UTOVER DET RENT SEKSUELLE?

Sjølv om møtet mellom kjøpar og selgjar er eit konstruert, og gjerne avtalt møte, er det i prinsippet ikkje sagt at det alltid dreier seg kun om den seksuelle akt. Å innta rolle som kjøpar kan kanskje i seg sjølv virke stimulerande på personen. Og uansett korleis ein dreier på den seksuelle profesjon, handlar det om eit møte, ei handling mellom to personar som inneber mellommenneskelege band.

HVORDAN VILLE DU FORHOLDT DEG TIL MASSASJE-INSTITUTT I NABOLAGET?

Det er mogleg eg ville spurt dei ansatte om dei hadde ei lita scene der inne. Da kunne eg kanskje fått meg jobb som clubartist. Tatt på meg paljettskjørt kvar natt og sunge sangane mine ...I will let you in, easily and smooth...

VILLE LEGALISERING AV BORDELLER FØRT TIL AT FLERE MENN KJØPER SEKSUELLE TJENESTER?

Ja, det vil eg tru. Men eg meiner det er meir viktig å tenkje på sexarbeidaren, som alltid har vore den utsatte. Dei aleine burde bestemme korleis dei skal selgje sex. Klart dei ville valgt det som skaper ein så bra som mogleg situasjon for dei. Om bordell er ei bra løysing, veit eg ikkje, men det er urimeleg at sexarbeidaren er den som alltid blir jaga og utsatt for overgrep. Situasjonen burde være omvendt, der kjøparen var den som måtte utsette seg. Da ville dei valdelege holdt seg meir vekk.

TROR DU AT EN PROFESJONELL SEXSELGER KAN HA DET SJELELIG BRA MED SEG SELV?

Ja, i enkelte tilfeller, der jobben er resultat av eit valg. For samfunnet er dette tabu, at selgjaren faktisk finn jobben sin både interessant og at vedkomande kan ha eit personleg utbytte av det som strekk seg ut over det økonomiske. Samfunnet tillet ikkje selgjaren å ha det bra, han/ho skal absolutt bli framstilt som offer, i eit gammalt scenario om mann-kvinneforhold, á la Ibsen. Om misbruk.

Til dømes er det vanskeleg å bøffe eit knull for den mannlege selgjaren. Ein hengepikk seier jo sitt. Ein erigert penis er synonymt med lyst, og for mange er det vanskeleg å forstå. Den er faktisk ikkje ein revolver. I dei fleste tilfeller gjer den ingen noko vondt.

Nei, i andre tilfeller, fordi mange av sexarbeidarane utfører handlingar som dei absolutt ikkje burde, dei mestrar det ikkje psykisk og fysisk. Av den grunn at dei ikkje har nok styrke til å markere eigne grenser, og følgje sine krav. Svært mange er tvungne, eller kjenner seg tvungne, til å selgje sex. Det seier seg sjølv at dei ikkje vil ha det bra sjeleleg.

ER DET TABU FOR MENN I HOMSEMILJØET Å SNAKKE OM KJØP OG SALG AV SEKSUELLE TJENESTER?

Nei huff, det veit eg ingenting om. Sjølv om eg er homo, er eg ikkje så godt kjend i homsemiljøet. Det blir rein gjetting det her. Miljøet verkar pertenleg, der dansar Narsissus heile natta med seg sjølv forkledd som ein annan. Eg synes homser generelt strevar etter å passe inn i eit hetero samfunn som homofile, ikkje som homoseksuelle. I forhold til samfunnet befinn den seksuelle homoen seg ennå i skapet sitt. Ein burde spørje seg; kva er det eigentlege tabu når det gjeld homoseksualitet? Ein havner på bildet av to menn som har sex med kvarandre, og det er det som er så vanskeleg å fordøye for dei homofobe. Men slik kan det også bli for homoen, fordi han veit det så godt, at det er det som er “skittent”, det som vi held på med i senga. Da kan ein jo sjølv tenkje seg om det er tabu i homsemiljøet, at ein mann i tillegg får pengar av ein annan mann for ha sex. Utifrå det eg kjenner til, trur eg dei fleste vil sjå på både kjøpar og selgjar som tarvelege filler. To mislykka kandidater som ikkje eingong har klart å finne seg til rette som homofile i samfunnet.

BØR KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER FORBYS?

Nei. Derimot bør ein forby og botelegge den trakassering og sosiale mobbinga som sexarbeidarane blir utsatt for, på lik linje med diskriminering.

OMSORGSBASEN I BERGEN

OMSORGSBASE FOR KVINNER

er et natthjem for kvinner i rus- og prostitusjonsmiljøet i Bergen. Vi holder til i en trivelig leilighet i sentrum.

VI TILBYR:

En pause fra gaten

Mat

En dusj

Mulighet for klesvask

Noen å prate med

En god seng å sove i

Individuell

oppfølging på

dagtid etter avtale

Et sted hvor det er

trygghet og aksept

Du trenger ikke bestille plass
Omsorgsbasen er åpne 7 netter i uken:

kl 22.00 – 9.30

Dørene er åpne for inntak fra

kl 22.00 – 06.00

Du kan nå oss på tlf 55 32 97 70
eller oppsøke oss i Nygårdsgaten 29

ProSentret

Et sosialt hjelpetiltak for kvinner og menn med prostitusjonserfaring

Vi tilbyr hjelp, råd og veiledning i forhold til helse og sosiale, økonomiske og juridiske problemer. Du kan være anonym ved henvendelse til oss. Alle på Pro Sentret har taushetsplikt. Alle våre tjenester er gratis

På Pro Sentret kan du være åpen om prostitusjonen. Vi har arbeidet i tjue år med disse spørsmålene. I din kontakt med oss er det du som setter dagsordenen og bestemmer hva du ønsker vi skal bidra med. Du kan drøfte problemer eller spørsmål med oss uansett hvor du er i forhold til prostitusjonen:

- om du er aktiv og ikke ønsker å slutte
- om du er ute av prostitusjonen
- om du ønsker hjelp og råd til å komme ut av prostitusjonen.

Sosiale tilbud

- Vi kan gi råd og veiledning i forbindelse med alle former for sosiale problemer, for eksempel i forhold til familie, økonomi, rus og arbeidsforhold.
- Vi kan bistå deg i kontakt med andre offentlige instanser.
- Vi har en varmestue med tilbud til kvinner med rus- og prostitusjonsproblematikk. Varmestua tilbyr mat, omsorg og oppfølging.

Helsetilbud

- Vi har sykepleier til stede daglig. Mandag, onsdag og fredag 11.30 til 15.00, tirsdag og torsdag 11.30 til 20.00. Legevisitt hver torsdag kl. 17.00 til 19.30.
- Vi har tilbud om gynekologisk undersøkelse annenhver tirsdag 17.00 til 19.30. Tilbudet er gratis, og det er bare kvinner som jobber i prosjektet. Ring oss for informasjon om datoer.
- Vi deler ut gratis kondomer og glidemiddel.
- Vi kan komme på hjemmebesøk eller til institutter og leiligheter sammen med en sykepleier.
- Vi tilbyr gratis vaksinasjon mot hepatitt A og B.
- Vi gir råd om helse, men også omkring andre spørsmål. Om du ønsker besøk til stedet du jobber, ring oss for avtale.

Prosentret er et kompetansesenter

Kompetansearbeidet vårt er nært knyttet til det hjelpearbeidet vi yter kvinner og menn med prostitusjonserfaring.

Det er gjennom vår rolle som sosialt hjelpetiltak at vi får kunnskap om aktørene i markedet, og dermed også kunnskap om hvilke behov de ulike gruppene har og hvordan effektive tiltak best kan utarbeides.

Gjennom kontakten med prostitusjonsmiljøene får vi også viktig kunnskap om utviklingstrekk på markedet.

Vi skal samle inn og spre kunnskap om prostitusjonsspørsmål til alle interesserte.

Vi holder ogs kontakt med utenlandske fagmiljøer og hjelpetiltak for kvinner og menn i prostitusjonen.

Åpningstidene våre er:

Mandag til fredag 08.00 til 15.30.

Tirsdag og torsdag: 08.00 til 20.00

Les mer om oss på **www.prosentret.no**

Adr: Tollbugt. 24, 0157 Oslo Tlf: 23 10 02 00 E-post: prosentret@sby.oslo.kommune.no

PROSTITUSJON ER EN HANDLING, IKKE EN EGENSKAP

NADHEIM KVINNESENTER

Ønsker å komme i kontakt med kvinner som strever med sine erfaringer fra prostitusjon.

Vi vet at noen har levd et hemmelig og ensomt liv og ikke har noen å snakke med.

Du kan være anonym i møte med oss.
Vi har taushetsplikt.

Nadheim kvinnesenter er drevet av kirkens bymisjon.
Tlf. 22 05 28 80 / 93 05 77 90 / e-post: firmapost.Nadheim@skbo.no

Vennlig hilsen
Hans Erik Schei, Nadheim

BERGEN KOMMUNE UTEKONTAKTEN I BERGEN

Vi skal våren 2006 gjennomføre en kartlegging i Bergen.

Vi ønsker å komme i kontakt med deg som har erfaring fra sexsalg på innemarkedet i Bergen for et intervju.

Kunne du tenke deg å delta? I så fall ta kontakt med
Rebekka Skaar på tlf. 55 56 86 39 / 48 25 72 25 eller
Else Kristin Utne Berg på tlf. 55 56 86 46 / 41 64 93 36.

Eventuelt mail: utekontakten@bergen.kommune.no

Vi har taushetsplikt og intervjuene vil bli anonymisert. Intervju vil bli honorert.

sexhandel.no
– et nettsted om
prostitusjon og menneskehandel
TEL +47 924 85 251

NATTHJEMMET

Trenger du et sted å sove?
Har du barn som ikke bor sammen med deg?
Ta kontakt med oss!

Natthjemmet er et akutt/krise overnattingstilbud til kvinner med tilhørighet i rus- og prostitusjonsmiljøet. Natthjemmet har som målsetting å bidra til at kvinner får større kontroll over egne liv. Natthjemmet er åpent hver natt fra 2200-1000.
Telefon: 23 19 60 00

Nattergalen er et permanent boligtilbud til kvinner som ikke gis plass i de ordinære omsorgs- og boligtilbudene i Oslo. Telefon: 22 35 56 37

Myrsnipa er møtested for foreldre og barn. Prosjektet startet i 2002. Målgruppen er foreldre som har barn under barnevernets omsorg, men som ikke har noe sted å være for å gjennomføre samværsretten. Myrsnipa har samme adresse som Natthjemmet. Telefon: 23 19 60 00/99 54 73 73

BERGEN KOMMUNE
UTEKONTAKTEN I BERGEN

KAIA-TEAMET

Driver oppsøkende arbeid
i gateprostituasjonsmiljøet i Bergen.

Teamet er sammensatt av sosionomer, barnevernpedagoger og sykepleier.

I tillegg til oppsøkende feltarbeid tilbyr teamet også oppfølging
til den enkelte ut ifra behov og livssituasjon.

Vi har en Varmestue på strøket i Bergen, i Strandgaten 224.
Den er åpen tirsdager, onsdager og torsdager fra kl. 20.00 – 23.00.
Åpen kun for kvinner.
Her kan du slappe av, få litt mat og noen å prate med.

Vi tilbyr råd og veiledning i forhold til sosiale –
og helsemessige problemstillinger.

Vi kan tilby enkel sårstell og vaksinasjon.

Det er gratis tilgang på kondomer, glidemiddel og rent brukerutstyr.

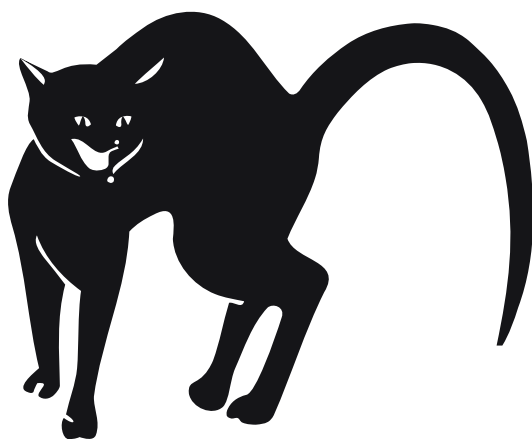
Teamet står også til tjeneste på dagtid.
Da har vi besøksadresse i Utekontakten sine lokaler i Strømgaten 10,
like ved Bergen Bystasjon.

Ønsker du kontakt kan vi treffes på telefon 55 56 86 00,
eventuelt mobilnummer 41 51 90 57 / 90 69 36 77.

ERKLÆRINGEN OM RETTIGHETER FOR SEXARBEIDERE I EUROPA

VIII. Rett til arbeid, til fritt valg av yrke
og rettferdige og gode arbeidsforhold

**HVIS DU TRENGER NOEN Å SNAKKE MED OM TING DU OPPLEVER PÅ JOBB,
ELLER DU ØNSKER Å FÅ TILSENDT ALBERTINE GRATIS, RING 21 98 52 71,
ELLER KONTAKT OSS PÅ MAIL: PION@PION-NORGE.NO**